

bilimname XLIV, 2021/1, 7-48
Geliş Tarihi: 26.02.2021, Kabul Tarihi: 24.03.2021, Yayın Tarihi: 30.04.2021
doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.887119>

İSLÂM VE BATI DÜNYASINDA KAMU YARARI BAĞLAMINDA İÇKİNİN YASAKLANMASI: MUKAYESELİ BİR ARAŞTIRMA*

Nasi ASLAN^a

Fatma ÜNSAL^b

Öz

İslâm'da içkinin haram kılınıp yasaklanması makâsıd-ı şerîa olarak bilinen dinin, canın, malın, aklın ve neslin korunmasına dair temel ilkelerden aklın korunması esasına dayanır. Bu beş ilke hukukta bir ortak değer olarak kamu yararına da temel teşkil eder. Fıkıhta gelenek içerisinde içki içene verilecek cezanın had cezası olduğuna dair genel bir eğilim olmakla birlikte bunu kamu yararı kapsamında ta'zir cezası olarak değerlendiren alimlerin sayısı da azımsanmayacak derecededir. Bu çalışmada hem İslam Dünyası hem de Batı Dünyasında içkinin yasaklanması ve yasağın korunması noktasında ortaya konulan hukukî yaptırımlara dair uygulamalar karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Başta dört halife dönemi olmak üzere ilerleyen tarihi süreçte içki yasağını ihlal edenlere dönük yaptırımlar farklılık arz etse de bunların kamu yararı ortak paydasında birleştiği müşahade edilmektedir. Osmanlı Ceza hukukunda içki içenlere tatbik edilecek cezalar da kamu yararı eksenlidir. Diğer taraftan günümüz bazı İslâm ülkelerinde içki içenlere verilen cezalarla ilgili son zamanlarda yapılan farklı düzenlemelerde kamu yararının gözetildiği görülmektedir. Batı ülkelerine gelince ABD ve İsveç içki konusundaki politikaları ile diğerlerinden ayrışır. ABD'nin içki konusundaki politikası bilindiğinden dolayı bu araştırmada İsveç özgün bir örnek olarak biraz daha ayrıntılı ele alınmıştır.

Makalede gayrimüslim bir toplumdaki içki yasağının da araştırmaya konu edilmesi, hukukta gözetilen kamu yararı ortak paydasına dayanır. Bir tarafta haramlık ifade eden vahiy kaynaklı bir yasak, diğer tarafta seküler bir toplumda alkollü içki etrafında yasağa varan kısıtlamalar vardır. Acaba seküler de olsa aklı selim insanlardan oluşan ortak aklın hukuk kurallarının vaz'ında vahye dayalı hükümlerle örtüşmesi mümkün müdür? Ya da normatif hükümlerin vaz'ında

* Bu çalışma Çukurova Üniversitesi BAP Birimi tarafından SYL2018-10344 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

^a Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, nasiaslan@cu.edu.tr

^b Öğr. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, fatimaunsal@nevsehir.edu.tr

gözetilen amaçlar kamu yararı bağlamında evrensel olamaz mı? Araştırmada bu sorulara da cevap aranmaktadır.

Anahtar kelimeler: İslam Hukuku, İçki Yasağı, Had, Tazir, Kamu Yararı

PROHIBITION OF ALCOHOL IN THE CONTEXT OF PUBLIC BENEFIT IN THE MUSLIM AND THE WESTERN WORLDS: A COMPARATIVE STUDY

Drinking wine is mentioned in the Holy Quran as a crime and a sin and it is strictly prohibited. In this respect, it is one of the hudud crimes, but since the penalty for it is not specified in the Quran, there is no certainty in terms of the hadd penalty.

Since there is no Āyah in the Quran regarding the punishment of drinking or khamr (intoxication), it is the hadiths that constitute the primary basis of the punishment of alcoholism and khamr. Reportedly, the punishment during the time of the Prophet (PBUH) for this crime was flogging and it was administered by using palm branches, shoes, hands, clothes, etc. However, an exact amount was not prescribed by the Prophet (PBUH). It is stated in the sources that the number is around forty. It is also true that there have been instances the Prophet (PBUH) did not punish someone for khamr.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Kaynağı itibarıyla ister ilahî olsun ister beşerî olsun hukuk sistemleri menşei farklı olsa da gaî olarak kamu yararını gözetme noktasında birleşirler. Yani, kamu yararı vahye dayalı ve insan iradesine dayalı hukuk sistemlerinin ortak amaçları arasında yer alır. Hukuk sistemlerinde ortak paydayı oluşturan kamu yararı, normatif düzlemde emir ve yasak türünden yapılabilecek birçok düzenlemeye kaynaklık teşkil edebilir. Nitekim, içki yasağına dair yapılan düzenlemelerde kamu yararı hep referans olagelmıştır.

Arapça'da "hamr", Türkçe'de en yaygın haliyle "şarap" terimiyle tanımlanan sıvıların alınması sonucunda kişinin söz ve fiillerini bilemeyecek şekilde aklî melekelerinin zaafa uğramasına sarhoşluk denir.¹ Alkollü içecekler insanı sarhoş ederek onun normal düşünmesini engeller, hukukî tasarruflarını olumsuz etkiler. Bu bağlamda akıl insana Yüce Allah'ın en büyük lütfudur. İnsan onunla insandır. Bu nedenle usûlcüler nezdinde "içki

¹ İbrahim Kafi Dönmez, "Sarhoşluk", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009), 36/143; Nebi Bozkurt, "İçki", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000), 21/455.

yasağı” makâsîd açısından akli korumanın en önemli aracı sayılır.²

İlahî hitaba muhatap olup dinî/hukukî işlerle sorumlu tutulmanın, kısaca mükellefiyetin temel dayanağı akıldır. Bu nedenle akli fonksiyonlarını kaybeden kimseler dinî/hukukî yönden sorumlu değildirler.

Sarhoşluk, ehliyete ârız olan durumlar arasında yer alıp eda ehliyeti bağlamında hukukî tasarruflara etkisi özellikle de cezaî ehliyete tesiri, konumuzu birinci derecede ilgilendirmekle beraber en başta ibadet hayatına etkisi de tartışılmış ve sarhoşluğun derecesi açısından sınırları belirlenmeye çalışılmıştır. Örneğin, Osmanlı Şeyhülislamı İbn Kemâl (ö. 940/1534) içki konusunu ele aldığı risalesinde Mâtürîdî³ (ö. 333/944), Neseî⁴ (ö. 537/1142), Zemahşerî⁵ (ö. 538/1144) ve Beyzâvî⁶ (ö. 685/1286) gibi müfessirlerin Nisâ suresi 43. ayetin tefsirinde dile getirmiş oldukları “Namaza yaklaşmayın” ifadesiyle asıl kast edilen şeyin sarhoş olarak namaz kılma olmadığı, “Namaz kılma yeri olan mescitler” ve “En güzel şekilde namaz kılmaya engel olacak ifrat derecesinde içki içme” olduğu şeklindeki yorumlarına karşı çıkmıştır. Yine ayette içki içilmesi sonucu oluşan sarhoşluk (sekr) kapsamının genişletilerek “Uyuklama ve uyku bastırması” gibi kişinin bireysel kontrolünü kaybetmesine neden olan durumları içerecek şekilde anlam verilmesini de eleştirerek⁷ söz konusu yasağın çerçevesinin doğru çizilmesine vurguda bulunmuştur. Nitekim burada sözü edilen husus içkinin kesin haram kılınmadan önceki süreçle ilgilidir.

İslam dininde sarhoş edici içecekler fert ve topluma zarar verip kin ve düşmanlığa neden olduğu için ayet⁸ ve hadislerle⁹ yasaklanmış, içki içenin

² Geniş bilgi için bkz. Ali Pekcan, *İslam Hukuk Felsefesinde Makâsîdü's-Şeria'* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017), 173-174.

³ Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed el-Mâtürîdî, *Te'vîlâtü ehli's-sünne* (Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmiyye, 1426), 3/187.

⁴ Ebû Hafs Necmeddin Ömer b. Muhammed en-Neseî, *et-Teysîr fi't-tefsîr* (İstanbul: Dâru'l-lubâb, 1440), 5/35.

⁵ Ebu'l-Kâsım Mahmud b. Ömer ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an hakâiki gavâmidî't-tenzîl* (Beyrut: Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, 1407), 1/512.

⁶ Nâsiruddin Ebû Saîd Abdullah b. Ömer el-Beyzâvî, *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl* (Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, 1418), 2/75.

⁷ Şemseddin Ahmed b. Süleyman İbn Kemâl, “fî Tafsîli hurmeti'l-hamr”, *Resâili İbn Kemâl* (İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316), 1/345.

⁸ “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir, bunlardan uzak durun ki, kurtuluşa eresiniz.” (el-Mâide 5/90).

⁹ “Sarhoşluk veren şeyin azı da çoğu da yasaktır.” Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, thk. ed-Deâs (Beyrut: Dâru İbn-i Hazm, 1418); Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî et-Tirmizî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Ahmed Muhammed Şakir (Kahire: Mektebetü Mustafa Albani, 1398). Hz. Peygamber (sav) de içkiyi yasaklamakla kalmamış bununla beraber on kişiye lanet etmiştir: satana, satın alana, satın alınana, sıkana,

cezalandırılacağı da yine Hz. Peygamber'in (sav) sünnetiyle¹⁰ sabit olmuştur. Zikredilen ayet ve hadislerde yasağın açıkça yer alması suçun kanunî; şarap veya sarhoş edici içkinin içilmesi maddî; bu fiilin bilerek işlenmesi veya mazeretin olması durumu ise söz konusu fiilde kasıt bulunup bulunmaması açısından suçun manevî unsurunu oluşturur. İçki içme suçunun iki kişinin şahitliği ya da failin ikrarıyla sabit olduğu hâkim bir kanaat olmakla birlikte¹¹ bu suçun ikrar ile sabit olması ihtilafıdır. Zira bazı alimlere göre yalan söyleme ihtimali bulunduğu için sarhoşluk ikrarından dolayı had cezası uygulanmaz.¹²

İslam Ceza hukukunda içkinin yasaklanması sarhoş edicilik gibi mazbut bir illete mebnî kılınsa da genelde aklın korunması gibi daha umumî bir maslahat ve maksada dayanır. Hikmet sahibi Yüce Allah koyduğu şer'î hükümlerde kullarının maslahatını gözetmiştir. Nitekim makâsîd-ı şer'îa olarak bilinen dinin, canın, malın, aklın ve neslin korunmasına dair temel ilkeler hukukta bir ortak değer olarak kamu yararına da esas teşkil eder. Alkollü içkilerin yasaklanması ve bu yasağı çiğneyenler için konulan dinî ve ahlakî müeyyidelerin yetersiz kalması ve ihlallerin kamu düzenine zarar vermesi boyutuna ulaşması halinde yasama organının uygun göreceği bir kısım hukukî müeyyideler devreye sokulabilir.¹³ Aşağıda detaylarına temas edileceği üzere içki içen kimselere Hz. Peygamber (sav) ve Hz. Ebû Bekir (ra) döneminde farklı cezaların verilmiş olması da yapılabilecek bu tür düzenlemelere imkan tanımaktadır.

Fakihler nezdinde şarabın haram kılınması meselesinde hükmün

sıkılana, sunana, içene, taşıyana, taşınana ve parasını yiyene. bkz. Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid İbn Mâce, *Sünenü İbn Mâce* (Dimaşk: Muesssetu'r-Risâle, 2009), hadis no. 3380, 3381.

¹⁰ Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî, "Eşribe", *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Muhammed Zübeyr Nasır (Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 1422), 7/108; Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî Ebû Dâvûd, *Hudûd*, thk. ed-Deâs (Beyrut: Dâru İbn-i Hazm, 1418); Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî Tirmizî, "Hudûd", *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Ahmed Muhammed Şakir (Kahire: Mektebetü Mustafa Albani, 1398); Ebû Abdirrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb Nesâî, "Hudûd", *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Abdülğaffar Süleyman Bündârî-Seyyid Kevserî Hasan (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1411).

¹¹ Ebû'l-Hasan Burhânüddîn Ali b. Ebî Bekr b. Abdilcelil Merğînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*, thk. Muhammed Adnan (Beyrut: Şeriketü Dâru'l Erkam, ty.), 1/400; İbrahim b. Muhammed b. İbrahim el-Halebî, *Mülteka'l-Ebhur*, thk. Vehbî Süleyman el-Ulbânî (by.: yy., 1406), 1/338; Mehmet Koç, "Osmanlı Ceza Hukukunda Sarhoşluk Veren İçecekleri İçme Suçu ve Cezaları", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 19/2 (2019), 743.

¹² Şemseddin Ahmed b. Süleyman İbn Kemâl, "Haddi'l-hamr", *Resâili İbn Kemâl*, nşr. Ahmed Cevdet (İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316), 1/379.

¹³ Mustafa Yıldırım, "İslam Hukukunda İçki İçme Suçu ve Cezası", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/14 (2001), 50.

illetinden hareketle kıyasla söz konusu yasağın bütün sarhoş edici içkilere teşmil edileceği yönünde hâkim bir kanaat olmakla birlikte uygulanacak cezanın miktarı ile ilgili tartışmalar bitmiş değildir. Şarabın haram kılınması ile ilgili ayetin sonunda yer alan, içki ve kumarın toplumda kin ve düşmanlığa neden olacağı olgusu kamu düzeni¹⁴ açısından göz ardı edilemeyecek bir maslahatı içerse de bu nokta, kıyasın dayanacağı illet etrafındaki tartışmaların hep gölgesinde kalmıştır.¹⁵ Oysa hukukî düzenlemelerde kamu yararının birinci öncelik olması kaçınılmazdır. Toplumların sahip oldukları inanç ve dinî anlayışlar farklı olsa da hepsi kamu düzeninin teessüs etmesi ve korunması amacıyla birleşirler.

İçkinin kamuya açık olmayan -örneğin kişinin kendi evinde içmesi gibi- bireysel hayat ile sınırlı olması durumu mensup olunan dinin manevî sorumluluğu ile sınırlı olup kamu hukuku açısından suç teşkil etmez. Ancak zararlı davranışlara sevk edecek boyuta ulaşan sarhoşluk durumunun da aynı şekilde masum olduğu söylenemez. Bu boyuta ulaşan sarhoşluk durumu kamu hukukunun ihlali bağlamında her an suç teşkil etme potansiyelini beraberinde taşır. Nitekim bu durum sarhoşluğun kamu yararı bağlamında yasaklanmasına da temel teşkil eder. Bu yasaklamanın evrensel olabileceğine İbn Kemal (ö. 940/1534) asırlar önce vurguda bulunmuştur.¹⁶

Şâtibî (ö. 790/1388) içkinin insana neşe vermesi, cesaretlendirmesi ve insanın bazı duygularını harekete geçirmesine karşın akli izale etmesi, sağlıklı düşünme yetisini kaybetmeye neden olması ve insanın namaz vb. görevlerini aksatmasına sebebiyet vermesinden dolayı yasaklandığını ifade etmektedir. Diğer taraftan içkinin insanlar arasında düşmanlık ve haksızlığa sebebiyet verdiğinden toplumsal barış için de bir tehdit olduğunu belirtmektedir.¹⁷ Nitekim sarhoşun mantıklı düşünme ve davranma yeteneği

¹⁴ Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, Allah'ın iman ile aranızda oluşturduğu İslam kardeşliğini içkinin sarhoşluğu ve kumar meşguliyeti ile bozmayın yorumunda bulunur. bkz. Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr Taberî, *Câmi'u'l-Beyân 'an te'vil-i ayi'l-Kur'an* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2005), 5/34.

¹⁵ İbn Kemâl, Maide suresi 90 ayettin tefsirinde Râzi ve Beyzavî'nin getirmiş oldukları yoruma usûlî yönden eleştiride bulunmaktadır. Naklettiklerine göre "haramlık illeti tahrimden önce bulunmakta ve hükmün, illetten sonra gelmesinin ta'lil'in sıhhatine mâni olacağı" söylenirse, bu durumun ta'lil'e mâni olmaması gerekir demektedirler. İbn Kemâl'e göre bu görüş, illet-i kâsıra ile ta'lil'in caiz oluşuna dayanır. Bu görüşün İmam Şâfiî'nin mezhebi olduğunu, bunun da kendi mezheplerine muhalif olduğunu söyleyerek eleştirir ve buradaki hükmün illet olması münasip olmayan bir vasıf (şeytan işi pislik) üzerine tertib olduğunu belirtir. bkz. İbn Kemâl, "fî Tafsi'lî hurmeti'l-hamr", 1/355.

¹⁶ İbn Kemâl, "Haddi'l-hamr", 1/379.

¹⁷ Ebû İshâk İbrâhîm b. Mûsâ Şâtibî, *el-Muvâfakât*, thk. Ebû Ubeyde Meşhur b. Hasen (Huber: Dâru İbni Affân, 1997), 2/67, 123.

geçici de olsa devre dışı kalmasıyla onun şahsiyeti sarhoşluk öncesine göre yara almakta ve bilinci etkilenmektedir. Şuur kaybına neden olması ise kişiyi hırsızlık, zina, iftira hatta ölümle sonuçlanabilecek cinayetleri işlemeye aday haline getirmektedir.¹⁸ Diğer taraftan eşler arasında geçimsizliğe neden olması ise bilinen bir gerçektir.

İçki ile ilgili olarak İbn Aşûr (1879-1973) da aklın korunması bağlamında, “akli melekenin bozulması, tasarrufların disiplinden yoksunluğuna ve dolayısıyla yapılan işlemlerin fesadına yol açar” diyerek bunun için gerek ferdin içki içmekten ve gerekse toplumun bireyleri arasında içki içmenin yaygınlaşmasına engel olunması gerektiğini belirtir.¹⁹

İçki içip sarhoş olmanın haramlığı sadece İslam dinine ait bir hüküm değildir, diğer dinlerde de bu hüküm bulunmaktadır. Zimmî denilen gayr-i müslim vatandaşların içki kullanmaları çoğunluk fukahaya göre mubahtır, suç olarak değerlendirilmez. Hasan b. Ziyad’ın (ö. 204/819) benimsediği, “İçip sarhoş oldukları zaman zimmilere had uygulanır. Bu ceza, içki içtikleri için değil sarhoş olmaları nedeniyledir. Çünkü sarhoş olma tüm dinlerde haramdır.” görüş -pratik açıdan uygulamada- daha anlamlıdır.²⁰

Yahudilikte ibadetten önce içki içilmesi, yargıçların duruşmadan önce içki içmeleri yasaklanmıştır. Normal günlerde de içki içilmesi hoş karşılanmamaktadır.²¹

Bu çalışma İslam hukuku eksenli olmakla birlikte gayrimüslim bir toplumdaki içki yasağının da araştırmaya dahil edilmesi hukukta gözetilen kamu yararı gibi bir ortak payda esasına dayanır. Bir tarafta haramlık ifade eden vahiy kaynaklı bir yasağın diğer tarafta seküler bir toplumda alkollü içki etrafında oluşan çekinceler ve yasağa varan kısıtlamalar vardır. Bu durumda seküler de olsa akl-ı selim insanlardan oluşan ortak aklın hukuk kurallarının vaz’ında vahye dayalı hükümlerle örtüşmesi tuhaf gibi görülse de şer’î bildirim olmadan aklın bir şeyi hüsün/iyi ya da kubuh/kötü olarak değerlendirebileceğine dair Mutezilî ve Maturidî anlayış pratikte karşılık bulabileceğine dair özgün örneklerden biri olarak düşünülebilir mi? Ya da normatif hükümlerin vaz’ında gözetilen amaçlar evrensel olamaz mı? Konu özelinde bu sorulara da cevap aranacaktır.

¹⁸ Sabri Erturhan, *İslam Ceza Hukuku Etrafındaki Tartışmalar* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2008), 215.

¹⁹ Muhammed et-Tâhir İbn Âşûr, *Makâsîdü’s-Şer’î’l-İslâmiyye* (Tunus: yy., 1978), 78.

²⁰ İbn Kemâl, “Haddi’l-hamr”, 1/379.

²¹ İşaya, 5:11-12; Daniel, 5:1-4, 23; Hoşea, 4:1-14; Geniş bilgi için bkz. Sami Kılıç, *İlâhi Dinlerde Yiyecek ve İçecekler* (Ankara: Sarkaç Yayınları, 2011), 121-123.

A. İslam Hukukunda Şarap/İçki İçme ve Sarhoşluk Suçunun Cezası

Caydırıcılık bağlamında İslam ceza hukuku cezaları, dünyevî ve uhrevî olarak iki şekilde tanzim edilmiştir (el-Mâide 5/33). Yüce Allah, “hakîm/hikmet sahibi” sıfatıyla bazı suçlara ait cezaların miktarını açıkça tayin etmiştir. Had cezaları, bu neviden cezalar olup Allah (kamu) hakkının ağırlıklı olduğu haklardır. Sözlükte “engellemek, sınır koymak ve ayırmak”²² anlamlarına gelen had, terim olarak, “ceza müeyyidesinin uygulanmasını gerektiren yasak fiillerin işlenmesine mâni olmak için Allah hakkı olarak -O’nu yüceltmek ve emrine imtisal etmek için- farz kılınmış belli cezalar”²³ demektir. Had suçları, cezası Şâri’ tarafından tayin edilmiş ve Allah haklarına/kamuya yönelik işlenen suçlardır.²⁴ Kamu yararını ilgilendiren, kamu düzenini koruyan ve gerçekleştiren her ceza, İslam hukukunda Allah (kamu) hakkıdır. Haddin Allah hakkı oluşunun anlamı; bu cezaların, devlet, kişiler ve toplum tarafından düşürülmesinin, affının, azaltılması ve değiştirilmesinin mümkün olmamasıdır. Bazı âlimlere göre had suçları sayısı yedi olarak belirlenmiş olup bunlar zina, kazf, sarhoşluk, hırsızlık, hırâbe, irtidat ve isyan (bağy)dir.²⁵ Âlimlerden bir kısmı isyan,²⁶ bir kısmı irtidat,²⁷ diğer bir kısmı ise şarap içme-sarhoşluk suçlarını²⁸ çıkarıp had suçlarının sayısını dört olarak belirlemişlerdir.²⁹ Kısası gerektiren suç, şahısların hayat ve vücut uzuvlarına karşı kasıtlı yapılan haksız fiiller sonucu oluşur. Bu suçlar teammüden işlendiğinde cezası kısastır ve Şâri’ tarafından tayin edilmiştir.³⁰

Ta’zîr suçları, Şâri’ tarafından tayin edilmiş belli bir cezaî yaptırım olmayıp, had ve kısas suçları dışında kalan, miktarı ve uygulaması kamu

²² Necmüddîn Ömer b. Muhammed b. Ahmed Neseî, *Tilbetu’t-Talebe fi’l-İstilhâti’l-Fikhiyye* (Beyrut: Dâru’n-Nefâis, 1436), 175.

²³ Muhammed b. Ebû Sehl Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru’l-Ma’rife, 1413), 9/36.

²⁴ Mehmet Âkif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi* (İstanbul: Beta Yayınları, 2012), 158; Mustafa Avcı, *Türk Hukuk Tarihi* (Konya: Atlas Yayınları, 2017), 35; Had suçlarının tarifleri için bkz. Bekr b. Abdillâh Ebû Zeyd, *el-Hudûd ve’t-Ta’zîrât inde İbni’l-Kayyim* (Riyad: Dâru’l-Asime, 1416), 23; Ahmed Fethi Behnesî, *el-Ukûbe fi fikhî’l-İslâmî* (Beyrut: Dâru’r-Râid el-Arabî, 1404), 124; Muhammed Selim Avvâ, *Fî Usûli’n-nizâmî’l-cinâî’l-İslâmî* (Kahire: Dâru’n-Nahda, 1427), 151.

²⁵ Abdulkâdir Udeh, *et-Teşrîu’l-cinâiyyi’l-İslâmî mukârinen bi’l-kânûni’l-vad’î* (Beyrut: Mektebetü Dâru’t-Türâs, 1426), 1/105-106.

²⁶ Abdurrahîm Sıddîkî, *el-Cerîme ve’l-ukûbe fi’ş-şerâtil İslâmiyye* (Kahire: Mektebetü’n-Nahda, 1408), 15; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 184.

²⁷ Alâüddîn Ebû Bekir b. Mesûd Kâsânî, *Bedâi’u’s-sanâi’ fi tertîbi’ş-şerâi’* (Beyrut: Dâru’l-Kitâbi’l-Arabiyye, 1394), 7/33; Behnesî, *el-Ukûbe fi fikhî’l-İslâmî*, 80.

²⁸ Koç, “Osmanlı Ceza Hukukunda Sarhoşluk Veren İçecekleri İçme Suçu ve Cezaları”, 741.

²⁹ Avvâ, *Fî Usûli’n-nizâmî’l-cinâî’l-İslâmî*, 154; Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 16.

³⁰ Bkz. el-Bakara 2/178; el-Mâide 5/45.

otoritesine veya belli hallerde hâkime bırakılmış hukuka aykırı fiillerdir.³¹

Bunun yanında kamu yararı gereği tazir cezalarının had ve kısas cezalarına ilaveten uygulanabilceğine dair görüşler de mevcuttur.³² Ayrıca had ve kısas suçlarının unsurlarında ve ispat şartlarındaki eksikliklerden dolayı onların yerine ta'zir cezaları tatbik edilebilir.³³

Kur'an'da şarap içme suç ve günah olarak belirtilmiş olup kesin bir şekilde haram kılınmıştır. Bu açıdan suç olarak had kapsamındadır ancak bu suça verilecek ceza Kur'an'da belirtilmediği için had cezası noktasında kesinlik yoktur.

Konuyla ilgili iki âyette şöyle buyurulmuştur: " يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ / Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları ancak birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz" (el-Mâide 5/90). " إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ / Şeytan içki ve kumar yoluyla aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?" (el-Mâide 5/91). Ayette içki "hamr" kelimesi ile ifade edilmektedir; Hamr, akıl ve ayırt etme yeteneğini örten şeydir. Aynı şekilde akıl ve ayırt etme, düşünme yeteneğine engel olan, durduran şeye "seker" de denilir. Hamr denilmesinin nedeni aklı örttüğü, düşünceyi karıştırdığı içindir.³⁴

Âyette "إِنَّمَا/innemâ" edatı muhatabı uyarmak ve dikkatini söylenen şeye toplamayı sağlamak için başvurulan bir kasr/hasr türüdür. Dolayısıyla içki, kumar ve diğerleri insanın aklını alma, meşgul etme ve gaflete düşürme gibi özelliklerine karşılık olarak nida ve innemâ edatlarıyla müminlerin dikkat kesilmeleri ve haram kılınan şeylerin ahlâkî ve dinî zararları

³¹ Udeh, *et-Teşrîu'l-cinâiyi'l-İslâmi mukârinen bi'l-kânûni'l-vad'i*, 1426, 1/126; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istilâhâtı Fıkhiyye Kâmusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1976), 3/24; Tuncay Başoğlu, "Ta'zir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011), 40/198; "Cinâyet", *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye* (Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1409), 16/59; Mehmet Boynukalın, "Suç", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009), 37/454.

³² "Ta'zir", *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye* (Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1408), 12/258; Abdulazîz Musa Âmir, *et-Ta'zir fi's-Şer'i'ati'l-İslâmiyye* (Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, 1389), 54-55.

³³ Âmir, *et-Ta'zir fi's-Şer'i'ati'l-İslâmiyye*, 164.

³⁴ Şemseddin Ahmed b. Süleyman İbn Kemâl, "Ta'lîmi'l-emr fi tahrîmi'l-hamr", *Resâili İbn Kemâl*, nşr. Ahmed Cevdet (İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316), 1/340.

hususunda tereddüt etmemeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Âyetteki haram hükmünü teyit etmek üzere haram kılınan dört husus için “رِجْسٌ/pislik” ve “مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ/birer şeytan işi” şeklinde iki özelliğe dikkat çekilmiştir. Zira “rics” kelimesi, pis ve çirkin sayılan ameller anlamında olup manevî olarak da Allah’ın kerih gördüğü ve onun gazabını çeken bir günahdır.³⁵ Kötülük noktasında zirve yapmış kötü olan amel anlamını da içerir. Öte yandan “birer şeytan işi” sıfatı ise bir önceki sıfatı pekiştirmektedir. Çünkü şeytan inkârcıdır. Bu yüzden necistir/pisliktir.³⁶ Ayrıca “Şeytan işi” denilirken bunlar şeytanın süsleyerek güzel gösterdiği ameller manasına da gelir.³⁷

Bir önceki 90. âyetin aksine 91. âyette dikili taşlar (putlar), fal ve şans oklarından bahsedilmemiştir. Çünkü burada şarap ve içkinin çirkinliği ve kötülüğü üzerinde durulmuştur.³⁸ “Artık vazgeçtiniz değil mi?” buyurularak birer şeytan işi pislik olan bu iki şeye dair nihaî nokta konulmuştur. Böylece müminlerden şarap ve kumara “artık son vermeleri” kesin bir şekilde istenmiştir.³⁹

Kur’an’daki yasağa konu olan “hamr” kelimesinin Türkçe karşılığı “şarap”tır. Bu nedenle diğer sarhoş edici alkollü içkileri kullananlara verilecek ceza ile ilgili tartışma çıkmış buna göre hamr içenlere farklı diğer içkileri içenlere farklı cezalar uygulanması gerekip gerekmediği noktasında da fakihler arasında görüş ayrılığı doğmuştur. Hanefiler dışındaki diğer üç mezhebe göre, ismi hamr olsun veya diğer içkiler olsun azı da çoğu da; sarhoş etsin veya etmesin had cezasını gerektirir. Hanefiler ise, şarabın azını ya da çoğunu, diğer içkilerden ise sarhoş edecek miktarını içenlere had uygulanacağını; sarhoşluk meydana getirmeyecek kadar içilmesinden dolayı ta’zîr cezası uygulanacağını kabul ederler.⁴⁰ Hamr/şaraptan az veya çok

³⁵ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân ‘an te’vil-i ayi’l-Kur’an*, 5/33.

³⁶ Muhammed b. Ömer b. Hüseyin b. Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu’l-gayb* (Beyrut: Dâru İhyâi’t-türâsi’l-Arabî, 1420), 12/423-424.

³⁷ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân ‘an te’vil-i ayi’l-Kur’an*, 5/33.

³⁸ Muhammed Mutevellî Şa’râvî, *Tefsîru’l-Kur’ân* (Kahire: Mecme’u’l-Buhûsi’l-İslâmiyye, 1418), 6/99.

³⁹ el-İmâd Muhammed b. Mustafa Ebussuûd, *İrşâdu’l-‘akli’s-selîm ilâ mezâye’l-Kitâbi’l-Kerîm* (Beyrut: Dâru İhyâi’t-türâsi’l-Arabî, ty.), 1/218.

⁴⁰ Kâsânî, *Bedâi’u’s-sanâi’ fi tertîbi’s-şerâi’*, 7/40; el-Halebî, *Mülteka’l-Ebhur*, 1/338; Ebu’l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kurtûbî İbn Rüşd [el-Hafid], *Bidâyetu’l-muctehid ve nihâyetu’l-muktesid* (Beyrut: Muessetu’r-Risâle, 2010), 810; Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâîlî el-Makdisî. İbn Kudâme, *el-Muğnî*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî - Abdülfettah Muhammed el-Hulv (Riyad: Dâru Âlemü’l-kütüb, 1417), 13/304; Abdulkâdir Udeh, *et-Tesrîu’l-cinâiyyi’l-İslâmi mukârinen bi’l-kânûni’l-vad’î* (Beyrut: Mektebetü Dâru’t-Türâs, 1426), 2/444;

içenlere uygulanacak cezanın adı *haddü's-şü'rb* olarak şarabın haricindeki sarhoşluk verecek içeceklerden içerek sarhoş olanlara uygulanacak cezanın adı *haddü's-sükr* olarak ifade edilmektedir.⁴¹

İçki içme (hamr) ve sarhoşluğun cezası konusunda Kur'ân'da bir ayet bulunmaması nedeniyle bunların cezasının birinci derecede dayanağını hadisler oluşturmaktadır. Hz. Peygamber (sav) döneminde bu suçu işleyenlere hurma dalı, papuç, el, elbise vb. şeylerle vurulduğu nakledilmektedir.⁴² Bununla birlikte Hz. Peygamber (sav) tarafından kesin bir miktar bildirilmemiştir. Kaynaklarda vurma sayısının kırk civarında olduğu ifade edilmektedir.⁴³ Bu rivayetler yanında Hz. Peygamber'in (sav) hiç ceza vermediği sarhoşluk vak'aları da mevcuttur.⁴⁴

Fakihler içki içen bir kimseye had cezası mı ta'zîr cezası mı uygulanacağı konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. İbn Münzir (ö. 318/930), Ebû Ca'fer et-Taberî (öl. 310/923) ve Şevkânî'nin (ö. 1250/1834) de aralarında bulunduğu hukukçular, Hz. Peygamber (sav) döneminde sayı belirtilmeden sopa vurulması, Hz. Ebû Bekir (ra) döneminde celde/sopa sayısının 40 olarak belirlenmesi ve Hz. Ömer'in (ra) bu sayıyı 80'e yükseltmesinden dolayı içki içene had cezası uygulanamayacağını söyleyerek celde sayısını ülülemler belirlediği için suçluya ta'zîr cezası olarak tatbik edileceği kanaatindedirler.⁴⁵ Bunun yanında Selim Avvâ, Mustafa Şelebî⁴⁶, Behnesî gibi çoğu çağdaş hukukçular da içki içene ta'zîr cezası

"Sekr", *el-Mevsûatü'l-fikhiyye* (Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1412), 25/92-93; Dönmez, "Sarhoşluk", 36/143.

⁴¹ Merğînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*, 1/399; el-Halebî, *Mülteka'l-Ebhur*, 1/339; "Sekr", 25/102; Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayzada Taştanova, *İslam Ceza Hukukunda İçki İçme ve Sarhoşluk Haddi (Haddü's-Şü'rb ve Haddü's-Sükr) Ayırımı ve Hukuki Sonuçları* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2012), 10-25.

⁴² Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/36.

⁴³ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35; Ebu'l-Hüseyn Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî Müslim, "Hudûd", *el-Câmi'u's-sahîh* (Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, ty.), 5/35; Nesâî, "Hudûd", 4/14.

⁴⁴ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35; Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî Ahmed B. Hanbel, *el-Müsned* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1995), 15/322.

⁴⁵ Ebû Zeyd, *el-Hudûd ve't-Ta'zîrât inde İbni'l-Kayyim*, 296-299; Muhammed b. Ali Muhammed eş-Şevkânî, *Neylül-evtâr min esrâri Münteka'l-ahbâr*, thk. Ahmed Muhammed Seyyid (Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 2005), 5/150-151; Ahmed Fethi Behnesî, *es-Siyâsetü'l-cinâiyye fi's-şerîati'l-İslâmiyye* (Beyrut: Dâru's-Şurûk, ty.), 182; Avvâ, *Fî Usûli'n-nizâmî'l-cinâi'l-İslâmî*, 183-186; Ahmed Fethi Behnesî, *el-Hamru ve'l-Muhaddarât fi'l-İslâm* (Kahire: Arabian Gulf Enst., 1424), 75-82; Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 212; Abdullah Çolak, *İslâm Ceza Hukuku* (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2018), 120; Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 444.

⁴⁶ Muhammed Mustafa Şelebî, *Ta'lîlü'l-Âhkâm*, (Beyrut: 1981), 59-62.

uygulanacağı görüşündedirler.⁴⁷

Fakihlerin ekseriyeti ise şarap içene verilecek cezanın had cezası kapsamında olduğu düşüncesindedirler. Ebû Hanîfe (ö. 150/767), İmam Mâlik (ö. 179/795) ve Ahmed b. Hanbel'e (ö. 241/855) göre; celde/sopa sayısı 80'dir. İmam Şâfiî (ö. 204/820), Ebû Sevr (ö. 240/854), Dâvûd ez-Zahirî (ö. 270/884) ve bir rivayette Ahmed b. Hanbel'e göre ise sopa sayısı 40'dır.⁴⁸ İbn Rüşd'e (ö. 595/1198) göre cumhur Hz. Ömer (ra) zamanında oluşmuş icmâ'a, diğerleri ise Hz. Peygamber'in (sav) ve Hz. Ebû Bekir'in (ra) kırk celde uygulamasına dayanmaktadır.⁴⁹ İmam Şâfiî'nin de aralarında bulunduğu bir grup fakih haddin 40 olduğu, devlet başkanının isterse sayıyı artırabileceği ve artırılan miktarın ta'zîr olarak değerlendirileceği görüşündedir.⁵⁰ Burada temel cezanın 40 celde olduğu bunun üzerine yapılan ilave cezaların ta'zîr olup Hz. Ömer (ra) döneminde 80 celde ile ilgili oluşan sahabe icmânının ise maslahat/kamu yararı esasına dayanan icmâ olduğuna dair kanaatler de mevcuttur.⁵¹ Biltâcî, içki suçunda ceza olarak uygulanan ikinci kırk kırbacın, kıyasa dayanan ve kamu maslahatını amaçlayan ve üzerinde sükûtî icmâ oluşan ta'zîr cezası olduğu kanaatindedir.⁵² Bilindiği üzere senedi maslahat/kamu yararı olan icmâ'nın hükmü, onun dayanağı olan kamu yararının değişmesi ile de değişebilir. Diğer taraftan Hz. Ömer'in (ra) içki kullanımına dair vakaların artması ile ilgili kendisine gelen şikayetler üzerine sahabe ile istişare edip bir rivayete göre 'Abdurrahmân b. 'Avf'ın (ö. 32/652), diğer rivayete göre ise Hz. Alî'nin (ra) içki içme cezasının kazf cezasına kıyâs edilerek seksen sopa olarak

⁴⁷ Avvâ, *Fî Usûli'n-nizâmi'l-cinâi'l-İslâmî*, 176; Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 247; Yaşar Yiğit, *İslam Ceza Hukuku* (Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık, 2012), 84.

⁴⁸ Ebu'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kurtûbî İbn Rüşd [el-Hafid], *el-Beyân ve't-tahsîl*, thk. Muhammed Hâcî (Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1988), 16/313-314, 345; Şemsü'l-Eimme Ebû Sehl Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ty.), 24/30; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'*, 7/40; Merğînânî, *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*, 1/399; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 13/308; Ebû Zeyd, *el-Hudûd ve't-Ta'zîrât inde İbni'l-Kayyim*, 299; Şemsüddîn Muhammed b. el-Hatîb eş-Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meânî elfâzi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1418), 4/189; Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî er-Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1424), 8/14; Behnesî, *es-Siyâsetü'l-cinâiyye fî's-şerâti'l-İslâmiyye*, 183; "Sokr", 25/96.

⁴⁹ İbn Rüşd [el-Hafid], *Bidâyetu'l-muctehid ve nihâyetu'l-muktesid*, 880.

⁵⁰ Ebû Süleyman Hamd b. Muhammed, *Meâlimü's-sünen* (Beyrut: yy., 1981), 3/338-339; Ebû Zeyd, *el-Hudûd ve't-Ta'zîrât inde İbni'l-Kayyim*, 299; Âmir, *et-Ta'zîr fî's-Şer'i'ati'l-İslâmiyye*, 28; "Sokr", 25/96.

⁵¹ Çolak, *İslâm Ceza Hukuku*, 122.

⁵² Muhammed Biltacî, *Menhecu Ömer b. el-Hattab fî't-teşri'* (Beyrut: Dâru'l-fikri'l-Arabî, 1390), 277.

uygulanmasına ilişkin teklifinin kabul edilmesi⁵³ neticesi icmâ olduğu belirtilir. Ancak bu görüş de tartışmalıdır. Zira Hanefilere göre mukadder cezaları tespitinde kıyas yapılamaz, nitekim Cessâs (ö.370/980) “had cezalarını tespitinde kıyasa yer yoktur”⁵⁴ diyerek bunu açıkça ifade eder. Diğer taraftan hadd-i şüribün seksen celde/kırbaç olarak uygulanması ile ilgili bu sayı üzerinde icmâ olduğu iddiası diğer bir açıdan da isabetli değildir.⁵⁵ Şöyle ki: Hz. Ömer’in (ra) hilafetinin gerek öncesi gerekse sonrasında bu konuda sahabenin ihtilaf halinde olduğu görülmektedir.⁵⁶ Şu halde bunun cumhurun görüşü olarak ifade edilmesi daha isabetlidir.

B. İslam Yargı Tarihinde İçki Yasağına İlişkin Tarihî Süreç ve Uygulama

Bu başlık altında içki yasağı ile ilgili tarihî süreci bütünüyle yansıtmak çalışmanın sınırlarını aşacağından uygulamaya dair bazı kesitlerle iktifa edilecektir. Ancak bundan önce içkinin Kur’an’da haram kılınması ile ilgili tedricî süreçten kısaca bahsedilecektir.

İçki, dört aşamalı bir süreç sonrasında yasaklanmıştır. Tedricîlik olarak isimlendirilen bu süreç, hükümlerin ilâhî irade tarafından bir defada ve bütün şeklinde değil teşrîf sürecin zamana yayılarak beşerî ve sosyal olgular dikkate alınıp peyderpey gerçekleşmesidir. Zira insanların içkiye olan bağılıkları ve fazla kullandıkları halde yasak tek bir emirle bir defada nazil olsaydı, onlara ağır gelebilirdi. Yüce Allah bunu bildiği için haram kılmada bu tedricî ve merhamet yöntemini uygulamıştır.

İçki konusunu ilk olarak ele alan ayet, Mekke’de nazil olan “*Hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzümlerden hem içki, hem de güzel bir rızık edinirsiniz. Elbette bunda aklını kullanan bir toplum için bir ibret vardır.*”⁵⁷ ayetidir. Bu ayet indiği zaman Müslümanlar içki kullanıyorlardı, onlara helaldi. Nitekim ayette geçen “sekr” kelimesi sarhoş edici içki manasına olup Mekke döneminde bu Allah’ın, kullarına nimet kabilinden saydığı içecekler

⁵³ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35; Ebû Hâtım Muhammed b. Hibbân el-Bustî İbn Hibbân, *el-İhsân fî takrîbi Şahîhi İbn Hibbân*, thk. Şu’ayb el-Arnâvûtî (Beyrut: Muesssetu’r-Risâle, 1988), 10/300.

⁵⁴ Ebû Bekir Ahmed b. Ali er-Râzî Cessâs, *el-Fusûl fi’l-usûl* (Kuveyt: Vizâretü’l-evkaf, 1994), 4/105.

⁵⁵ Sabri Erturhan, “Hz. Ömer’in Ceza Hukukuna Dair Bazı Uygulamaları”, *Uluslararası Hz. Ömer Sempozyumu*, ed. Ali Aksu (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Matbaası, 2018), 3/161-162.

⁵⁶ bkz. Muhammed b. Ali Muhammed eş-Şevkânî, *Neylü’l-evtâr min esrâri Münteka’l-ahbâr*, thk. Ahmed Muhammed Seyyid (Beyrut: Dâru’l-Kelimi’t-Tayyib, 2005), 7/170.

⁵⁷ Nahl, 16/67.

arasında yer almaktadır.⁵⁸

İkinci olarak nazil olan “*Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki: "Onlarda hem büyük günah, hem de insanlar için (bazı zahiri) yararlar vardır. Ama günahları yararlarından büyüktür."*⁵⁹ ayetidir. Ayette içki “hamr” kelimesi ile ifade edilmektedir; hamr’ın yasak olduğu ve haramlığına dair açık bir delalet bulunmamaktadır. Ancak günaha sebep oluşuna işaret bulunmaktadır. Bu nedenle bu ayet ile içkinin kesin olarak haram kılındığı söylenemez.⁶⁰ Bu ayetin nüzul sebebi ile ilgili, Hz. Ömer, Muâz ve bir grup sahabenin (r.anhum) “Ya Rasulallah! Bize hamr konusunda fetva ver. O akli giderici ve malı yok edicidir.” şeklindeki müracaatlarıdır. Ayette “*Günahları yararlarından büyüktür.*” ifadesi yer aldığı için nüzulden sonra sahabenin çoğunun içki kullanmayı bıraktığı nakledilir.⁶¹

Üçüncü olarak nazil olan ise “*Ey iman edenler! Sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, bir de -yolcu olmanız durumu müstesna- cünüp iken yıkanınca kadar namaza yaklaşmayın.*”⁶² ayetidir. Bu ayetin nüzul sebebi Abdurrahman b. Avf’ın (ra) verdiği davet sonrasında kılınan namazda imamın tevhit akidesine zarar verecek ve manayı bozacak şekilde Kâfirûn suresini yanlış okumasıdır.⁶³ Bu ayet sonrasında namaz vakitlerinde içki içilmesi haram kılındı. Ayet, delaletiyle sarhoş olan kimsenin farz olsun, nafile olsun tüm namaz çeşitlerine yaklaşmamasını; ayrıca namaz kılmak isteyen bir kimsenin de sarhoş olmaması gerektiğini ifade etmektedir.⁶⁴

Ayetin öncesi ile irtibatı dikkate alındığında “*Allah’a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın.*”⁶⁵ ifadesiyle başlayan ayetlerde tevhit vurgulanmaktadır. Bu ayetin nüzul sebebine de bakıldığında sarhoşluk halinde bu inancın zarar görme durumu söz konusudur. Böyle bir olayla tekrar karşılaşılmasını için ibadet saatlerinde içki kullanımı ve sarhoşluk yasaklanmıştır.⁶⁶

Dördüncü ve son olarak nazil olan ise “*Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.*” ile “*Şeytan, içki ve kumarla,*

⁵⁸ İbn Kemâl, “Ta’lîmi’l-emr fi tahrîmi’l-hamr”, 1/356.

⁵⁹ Bakara, 2/219.

⁶⁰ İbn Kemâl, “Ta’lîmi’l-emr fi tahrîmi’l-hamr”, 1/373.

⁶¹ İbn Kemâl, “Ta’lîmi’l-emr fi tahrîmi’l-hamr”, 1/357.

⁶² Nisa, 4/43.

⁶³ İbn Kemâl, “Ta’lîmi’l-emr fi tahrîmi’l-hamr”, 1/358.

⁶⁴ İbn Kemâl, bu ayetin tefsirinde Beyzavî, Nesefî ve Zemahşerî’nin getirdikleri yorumları tenkit etmektedir. bkz. İbn Kemâl, “Ta’lîmi’l-emr fi tahrîmi’l-hamr”, 1/344 vd.

⁶⁵ Nisa, 4/36.

⁶⁶ İbn Kemâl, “Ta’lîmi’l-emr fi tahrîmi’l-hamr”, 1/359.

ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor musunuz?" ⁶⁷ ayetleridir. Bu ayetler sonrasında hamır/içki necis kabul edilmiş, kullanım tamamen yasaklanmıştır.⁶⁸ Kullananlar ise Hz. Peygamber (sav) tarafından değişik şekillerde cezalandırılmıştır. Ayetlerin nüzul sebebi olarak yine içki kullanılan bir davet sonrasında sahabe arasında hoş olmayan bazı olayların yaşanması ve bu durum karşısında Hz. Ömer'in (ra) "*Allah'im! Bize içki konusunda tam bir açıklamada bulun.*" şeklinde duası nakledilir. Bu ayetin nüzulünden sonra Hz. Peygamber'in (sav) münadiler çıkararak bu yasağı ilan ettiği ve Medine'de evlerinde içki bulunan kimselerin bu içkileri sokaklara dökerek kapılarını kıldıkları nakledilir.⁶⁹ Nitekim yasakla ilgili uygulama da bu şekilde başlamış olmaktadır.

Uygulamaya dair ceza ile ilgili Hz. Peygamber (sav) döneminde bu suç işleyenlere hurma dalı, papuç, el, elbise vb. şeylerle vurulduğu nakledilmektedir.⁷⁰ Bununla birlikte Hz. Peygamber tarafından kesin bir miktar bildirilmemiştir. Kaynaklarda sopa sayısının kırk civarında olduğu ifade edilmektedir.⁷¹ Bazı rivayetlerde Hz. Peygamber (sav) sahâbîlere, içki içeni dövmelemlerini emretmiştir. Kimi ayakkabılarıyla, kimi asayla ve kimi de hurma dalıyla vurmıştır. Daha sonra Hz. Peygamber (sav) yerden toprak alarak içki içenin yüzüne fırlatmıştır.⁷² Yine Rivayete göre Mekke'nin fethinde (8/630) Hz. Peygamber'e (sav) içki içen biri getirilmiş, o da sahâbîlerine ellerinde bulunan şeylerle onu dövmelemlerini emretmiştir. Kimi sopa (savt), kimi asa ve kimi ise ayakkabıyla içki içeni dövmüştür. Sonrasında Hz. Peygamber (sav) içki içenin yüzüne toz-toprak fırlatmıştır.⁷³ Hz. Peygamber (sav) Huneyn Gazvesinde (8/630) kendisine içki içen biri getirildiğinde onun yüzüne toprak atmış ve ashâbına onu dövmelemlerini emretmiştir. Sahâbîler de onu ayakkabılarıyla ve ellerinde olan şeylerle dövmüşlerdir.⁷⁴

Yine konuyla ilgili nakledilen bir rivâyete göre Hz. Peygamber (sav) içki içeni iki ayakkabıyla kırk kere vurdurarak dövdürmüştür.⁷⁵ Aynı sayı

⁶⁷ Maide, 5/90, 91.

⁶⁸ İçkinin kesin olarak yasaklanması hicretin sekizinci yılına tekabül eder. Geniş bilgi için bkz. Hayrettin Karaman, *İslam Hukuk Tarihi* (İstanbul: Nesil Yayınları, 1989), 96.

⁶⁹ İbn Kemâl, "Ta'lîmi'l-emr fî tahrîmi'l-hamr", 1/360.

⁷⁰ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/36.

⁷¹ Müslim, "Hudûd", 5/35; Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35; Nesâî, "Hudûd", 4/14.

⁷² Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35.

⁷³ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35.

⁷⁴ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35.

⁷⁵ İbn Hibbân, *el-İhsân fî takrîbi Şahîhi İbn Hibbân*, 10/300.

Katâde b. Nu'mân'nın (ö. 23/643) rivayetinde de yer almakta olup buna göre Hz. Peygamber (sav) hamr cezasında hurma dalı ve ayakkabıyla kırk celde vurdurmuştur.⁷⁶ Bu rivayetler içki içme cezasının kırk celde ve seksen celde olduğuna ilişkin görüşlere esas teşkil etmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber'in (sav) içki içen birine ceza vermediğine dair rivayetler de vardır. Konuyla ilgili İbn Abbas'ın (ö. 68/687-88) rivayetine göre; Allah Rasûlü (sav) içki konusunda kesin bir had belirlememiştir. Bir adam içki içmiş sarhoş olmuştur. Caddede yalpalayarak yürürken görüldü ve Hz. Peygamber'e (sav) götürülürken İbn Abbas'ın (sav) evinin önüne gelince birden kaçtı ve eve sığındı. Durum Allah Rasûlüne (sav) anlatılınca güldü ve "*Böyle mi yaptı?*" demekle yetindi ve hakkında hiç bir işlem yapmadı. Bunun yanında Hz. Peygamber'den (sav), içki içen ya da sarhoş olan kimsenin bu suçu dördüncü defa tekrarlaması halinde öldürülmesi gerektiğine dair hadisler de nakledilmektedir.⁷⁷ Ancak bu tür ifadeler, İslam hukukçularının çoğunluğu tarafından ya hükmü kaldırılmış (mensûh) ya da tehdid olarak algılanmış, bu suçu defalarca işleyen kişinin öldürülmesi için bir delil kabul edilmemiştir.⁷⁸ Nitekim Hz. Peygamber'e (sav), üç defa içki içme cezası almış bir kişi dördüncü kez sarhoş olarak getirilince, ona ölüm cezası uygulamamıştır.⁷⁹

Hz. Ebû Bekir (ra) dönemine gelindiğinde ise içki içme cezasının miktarı konusunda bir teamülün geliştiği görülür. Kaynaklara göre Hz. Ebû Bekir (ra), Hz. Peygamber (sav) döneminde uygulanan içki içme cezasının miktarı konusunda sahâbeye danışmış onlar da Hz. Peygamber (sav) döneminde uygulanan miktarın kırk celde olduğunu belirtmişler ve Hz. Ebû Bekir (ra) de buna göre hareket etmiştir.⁸⁰ Fakat diğer görüşe göre ise Hz. Ebû Bekir (ra) içki içme cezasının miktarı konusunda [kendisi] ictihâdına dayanarak, bu sayıyı kırk olarak belirlemiştir.⁸¹ Hz. Ebû Bekir (ra) dönemindeki bu uygulama Hz. Ömer (ra) döneminde de devam etmiştir. Bu dönemde içki içme suçunun arttığı yönündeki şikâyetler üzerine Hz. Ömer (ra) sahâbeyle istişarede bulunmuştur. Bir rivayete göre 'Abdurrahmân b. 'Avf'ın (ra), diğer bir rivayete göre ise Hz. Alî'nin (ra) içki içme cezasının kazf

⁷⁶ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35.

⁷⁷ Ebû Zeyd, *el-Hudûd ve't-Ta'zîrât inde İbni'l-Kayyim*, 37; Tirmizî, "Hudûd", 5/15; İbn Mâce, *Sünenü İbn Mâce*, 17.

⁷⁸ Yıldırım, "İslam Hukukunda İçki İçme Suçu ve Cezası", 44.

⁷⁹ eş-Şevkânî, *Neylül-evtâr min esrâri Münteka'l-ahbâr*, 2005, 7/167-168.

⁸⁰ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35; Muhammed b. İdris eş-Şâfi, *el-Umm* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ty.), 6/195.

⁸¹ İmâmu'l-Harameyn Ebu'l-Me'âlî Ruknuddîn 'Abdumelik b. 'Abdillâh Cüveynî, *Nihâyetu'l-maṭlab fî dirayeti'l-mezheb*, thk. 'Abdul'azîm Maḥmûd ed-Dîb (Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 2007), 20/333-335.

cezasına kıyâsla seksen sopa olarak uygulanmasına ilişkin teklifinin kabul edildiği ve Hz. Ömer (ra) döneminin sonlarına doğru içki içme cezasının seksen sopa olarak uygulandığı belirtilmektedir.⁸² Hz. Ömer (ra) celde cezasına ek olarak sürgün, saçları kökünden kazıma gibi tazir cezaları da vermiştir.⁸³ Konuyla ilgili bir olayda da Hz. Ömer (ra), Ramazanda şarap içen yaşlı bir adamı, "Allah senin burnunu sürtsün, çocuklarımız oruç tutuyor, sen içki içiyorsun" şeklinde tel'in etmiş, bu kişiye seksen kırbaç vurdurarak sonrasında Şam'a sürgün etmiştir.⁸⁴ Hz. Osmân (ra) ve Hz. Alî (ra) döneminde kırk ve seksen celde/sopa cezası uygulanmıştır. Muaviye b. Ebî Sufyân'ın (ö. 60/680) ise seksen celde olarak uyguladığı nakledilmiştir.⁸⁵

İslam âlimleri Allah'ın koyduğu hükümlerin gözetilmesi bağlamında had ve tazir cezalarının uygulanmasını devlet başkanının görevleri arasında sayarlar.⁸⁶ İçki yasağına riayet edilmesi ve buna ilişkin cezaların uygulanması da bu kapsamda değerlendirilir. Tarihî süreçte bir kısım aksaklık ya da ihmaller olsa da uygulamanın bu yönde cereyan ettiği görülür. Nitekim dört halifeden başlayarak Emevî, Abbasî ve daha sonraki halife ve müslüman devlet başkanlarının içki yasağına riayet ve bu yasağı çiğneyenlere cezaî müeyyidelerin uygulanması hususunda belli bir teamül geliştirdikleri görülür. Buna dair pek çok örnek zikredilebilir. Mesela, Mısır valisi olan Amr İbnü'l-As (ö. 43/664), içki içip sarhoş olduğunu itiraf eden Hz. Ömer'in (ra) oğlu Abdurrahman'ı, evinin avlusunda (gizli bir duruşma ile) yargılayıp cezalandırmıştı. Bu durumu öğrenen Hz. Ömer (ra), Amr İbnü'l-As'a (ra), oğlunu topluluğun huzurunda alenî bir tarzda yargılayıp cezalandırmadığı için çok kızmış ve onu Mısır'dan getirterek yeniden cezalandırmıştır.⁸⁷ Bu durum kamu yararı bağlamında hukukun herkese adil ve eşit bir şekilde uygulanması ve infazın alenî olması noktasında gösterilen

⁸² Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35; İbn Hibbân, *el-İhsân fî takrîbi Şahîhi İbn Hibbân*, 10/300.

⁸³ Ebû 'Abdirrahmân Şu'ayb en-Nesâî, *Sünen*, thk. 'Abdulfettâh Ebû Gudde (Haleb: Matbu'âtü'l-İslâmiyye, 1986); "Eşribe", *el-Mevsûatü'l-fikhiyye* (Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1406), 5/48; Ebu'l-'Abbâs Takıyyuddîn Ahmed b. 'Abdilhalîm el-Harrânî, *el-Fetâva'l-kubrâ li'bni Teymiyye* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1987), 3/427.

⁸⁴ Abdurrezzâk es-San'ânî Ebû Bekr b. Hemmâm, *el-Musannef*, thk. Habîbu'r-Rahman el-A'zamî (Beyrut: yy., 1970), 7/382; Erturhan, "Hz. Ömer'in Ceza Hukukuna Dair Bazı Uygulamaları", 3/166.

⁸⁵ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35; Müslim, "Hudûd", 5/1707.

⁸⁶ Ebû Ya'lâ Muhammed b. el-Hüseyn b. Muhammed b. Halef el-Ferrâ, *el-Ahkâmu's-sultaniyye*, thk. Muhammed Hâmid el-Fakî (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2000), 27-28; Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed Mâverdî, *el-Ahkâmu's-sultaniyye ve'l-velâyetü'd-dîniyye* (Beyrut: Şirketü Dâri'l-Erkâm, ty.), 76-77.

⁸⁷ bkz. Ebû'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî İbnü'l-Cevzî, *Menâkıbü Ömer*, thk. Zeyneb İbrahim (Beyrut: yy., 1980), 240-243.

duyarlılığı da ifade eder.

Ebû Abdullâh el-Vâkıdî'nin (ö. 207/823) nakletmiş olduğu rivayete göre Hz. Ömer'in (ra) hilafetinin üçüncü yılında Ebû Amr Kudâme b. Maz'un el-Kureşî el-Cumahî (ö. 36/656) içki içmesi nedeniyle Bahreyn valiliğinden azledilerek had cezasına çarptırılmıştır.⁸⁸

Ebû Saîd el-Asma'î (ö. 216/831) tarafından yapılan bir rivayete göre Ömer b. Abdilazîz'in (ö. 101/720) oğlu Adem b. Ömer şarap içip sarhoş olarak edep ve hayayı aşan taşkın hal ve hareketlerde bulunmuş hatta aşırılıkta o denli ileri gitmiş ki, zındıklıkla itham edilmiştir. Bu durum dönemin halifesi olan Mehdî-Billâh el- Abbasî'ye (ö. 169/785) şikayet edilmiş, bunun üzerine halife, Adem b. Ömer'e ceza olarak üç yüz sopa vurulması emrini vermiştir.⁸⁹ İçki cezasının, doktrinde 80 sopanın/celdenin üzerine çıkmadığı dikkate alındığında Halife Mehdî'nin verdiği bu şiddetli cezanın tazir olduğu açık ve bunda caydırıcılık açısından da kamu yararının gözetildiği söylenebilir.

Abbâsî halifesi Ebû Ca'fer Hârûn er-Reşîd'in (ö. 193/809) hilafeti döneminde (786-809) devrin önde gelen şairlerinden Ebû Navvas (ö. 188/819) okumuş olduğu bir şiirinde "cariyeden şarap ister ve bunu da açıktan vermesini" talep eder. Söz konusu şiirin huzurunda okunduğu Horasan emîrinin buna göz yumması nedeniyle katli istenir, neticede Emîr Muhammed, Fadl b. er-Rebî'e şairin hapsedilmesi talimatını verir. Bunun üzerine şair üç ay hapsedilir.⁹⁰

Böyle bir olaydan yola çıkarak o devirde değil içki içmek içkinin şiire konu edilmesi bile suç olarak değerlendirilmiş diye düşünülebilir, ancak o dönemde şiirin kamuoyu etkisi dikkate alındığında verilen ceza ile bunun muhtemel bir reklama dönüşmesinin önüne geçilmesi söz konusu olabilir ki, burada da kamu yararının dikkate alınmış olması muhtemeldir.

Tarihi süreçte, uygulamada içki yasağının hafife alınma konusunda ortaya çıkan ihmalkar tutum ve davranışların da kınanma ve bir kısım eleştirlere neden olduğu görülmüştür. Nitekim içki yasağı konusunda ihmali

⁸⁸ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî, *Tarihu't-Taberî* (Beyrut: Dâru İhyâ'it-türâsî'l-Arabî, 2001), 5/112.

⁸⁹ Ebû Bekr Ahmed b. Alî b. Sâbit Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd* (Beyrut: Dâru'l-Garb, 2002), 7/484.

⁹⁰ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr Taberî, *Tarihu't-Taberî/Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk* (Beyrut: Dâru İhyâ'it-türâsî'l-Arabî, 2001), 8/516-517; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehabî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî, *el-Müştebih fi'r-ricâl esmâ'ihim ve ensâbihim*, thk. Ali el-Bicâvî (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1962), 2/122.

görülen dönemin Abbasî halifesi Bağdat'ta âlimler tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Ebû İshâk eş-Şîrâzî'nin (ö. 476/1083) başını çektiği Şâfiî ve Hanbelî mezhebine mensup âlimlerden oluşan bir topluluk halifenin huzuruna çıkarak içki satılan ve tüketilen yerlerin kapatılarak kötülüklerin önüne geçilmesini talep etmişler, bu talebin dikkate alınmaması durumunda Bağdat'ı terk edecekleri ikazında bulunmuşlardır. Bunun üzerine halifenin içki satılan ve tüketilen yerleri tamamen kapattığı kaydedilir.⁹¹

Memlûklü sultanları ile ilgili kayıtlarda onların içki yasağı konusudaki tutumlarından övgüyle bahsedilmesi dikkat çekicidir. Örneğin, Memlûkler dönemi meşhur tarihçilerden İbn Şeddâd (ö. 684/1285), Sultan I. Baybars'ın (ö. 676/1277) hayatı boyunca kati surette içki içmediği gibi yönetimi döneminde (1260-1277) de sarhoş edici bütün içkileri yasakladığını belirtir. Bu konuda gevşek davranılmaması için valilerine gönderdiği talimatlarda içki içilmesine imkan ve taviz verilmemesi noktasında yöneticilerle halk arasında ayırım yapılmayacağına vurguda bulunur.⁹² Makrîzî (ö. 845/1442) de Memlûk sultanı el-Melik Mansûr Hüsameddin Laçin'in (ö. 698/1299) dindâr bir hükümdar oluşundan bahsederken onun bütün haramlardan şiddetle men ettiğini hatta emirlerin çocukları şarap içtiklerinde onlara bile haddi uygulamaktan geri durmadığını belirtir.⁹³

C. Osmanlı Hukukunda İçki Yasağı ve Cezaları İle İlgili Uygulamalar

Osmanlı devletinde bilindiği üzere İslam hukuku mer'î olup Hanefî mezhebi devletin resmi mezhebi idi. Osmanlı hukukunda mahkeme kararlarını içeren şer'iyeye sicilleri uygulamaya dair en önemli vesikalardan birini oluşturur. İçki yasağı ve cezalarına ilişkin Hanefîlere ait muteber fıkıh kitapları ve fetvâ mecmuaları doktrini oluşturmasının yanında özellikle kamu yararı muvacehesinde hazırlanan kanunnâmeler kadılar için hüküm vermede ilzamî nitelikli temel referanslardır. Aynı şekilde padişahın emri-âlisi'ne iktiran etmiş şeyhülislam fetvaları da kadılar için bağlayıcı niteliktedir.⁹⁴

⁹¹ bkz. Ebû'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî, *el-Muntazam fî tarihi'l-mülûk ve'l-ümem* (Beyrut: yy., 1995), 16/139.

⁹² Ebû Abdillâh İzzüddîn Muhammed b. Alî b. İbrâhîm b. Şeddâd el-Ensârî el-Halebî, *Târîhu'l-Melik'z-Zâhir* (Beyrut: yy., 1403), 299-330.

⁹³ Ebû Muhammed (Ebû'l-Abbâs) Takıyyüddîn Ahmed b. Alî b. Abdilkâdir b. Muhammed Makrîzî, *es-Sülûk li-ma'rifeti düveli'l-mülûk*, nşr. Muhammed Mustafa Ziyade (Kahire: yy., 1973), 1/865.

⁹⁴ bkz. Nasi Aslan, "İslâm-Osmanlı Hukukunun Oluşumunda Fetva ve Kaza Münasebeti", *Dinî Araştırmalar* 1/4 (1999), 85-100.

Fetva mecmualarında şarap içenlere had uygulanacağı ifade edilmektedir. Örneğin: “Zeyd-i müslim menziline hamr ittihaz edip **şürb-i hamr eder olsa Zeyd’e ne lazım olur? Cevap: Hadd-i şürb ve ta’zîr-i şedîd ile zecr u men’ olunur.**”⁹⁵ denerek, şarap içme suçuna had uygulanacağı, evde şarap imal etme suçuna da ta’zîr-i şedîd⁹⁶ uygulanacağı beyan edilmektedir.

Kanunnamelerde de içki içenlerle alakalı kanun hükümleri yer almaktadır. II. Bayezid devri İçki Yasaknamesi mad. 4’deki ilgili düzenleme şöyledir: “Bade’t-te’kîd ve’t-tehdîd eslemeyip (dikkate almama, dinlememe) velîmelerde ve sâir cemiyetlerde feseka ve fecere cem olub şürb-i müsîrât ve izhâr-ı fesâdât lehv ile münkerâtı irtikâb ederlerse onların cemiyetlerin bozub ve dağıtıb ve kendilerin tutub getirtib **had lazım olanları tahdîd ve ta’zîr lazım olanları ta’zîr ve teşhîr ve tedîb ve habs-i medîd eyleyib...**”⁹⁷

Tanzimat dönemi ceza kanunlarında da şarap içme ve sarhoşluk suçlarıyla ilgili kanun maddeleri bulunmaktadır. 1851 CK Fasil 2. md. 5’e göre: Sarhoşların suçları şer’î usule göre sabit olduğunda had cezası, ayrıca bağırıp çağırarak etrafı rahatsız eden sarhoşlara üçten yetmiş dokuz sopya kadar ta’zîr uygulanacağı bildirilmektedir.⁹⁸

Şer’iyye sicillerinde şarap içenlere had cezası verildiğine dair kayıtlar bulunmaktadır. Suçun ispatı ikrar ile olabileceği gibi bazen suçun işlendiğini görenlerin şahadetiyle gerçekleşmektedir. Örneğin, 1514 tarihli Üsküdar Mahkemesi kadı defterindeki bir kayıta, şarap içme suçu iki şahitle ispat edildikten sonra suçluya had cezası uygulandığı bildirilmektedir.⁹⁹

Yukarıda zikredilen örneklerin yanı sıra Osmanlı mahkeme kayıtlarında bazen suçun unsur ve ispat şartları olduğu halde had cezası

⁹⁵ Şeyhülislam Fezzullah Efendi, *Fetâvâ-yı Feyziye*, çev. Süleyman Kaya (İstanbul: Klasik Yayınları, 2009), 114.

⁹⁶ Osmanlı kanunnameleri, fetva mecmuaları ve mahkeme kayıtlarında yer alan “ta’zîr-i şedîd” kavramı değnek sayısının artırılması veya dayağın şiddetinin artırılması anlamında kullanılmaktadır. Sadece “ta’zîr” ifadesinin geçtiği kayıtlardan ta’zîrin hangi türünün kastedildiği kesin bir şekilde anlaşılmadığı için herhangi bir ta’zîr cezası kastedilmiş olabilir. Ancak birçok kayıta ta’zîr cezasının türü “hapis, kürek, kalebent, sürgün, para (cerime, cürm), teşhir vb.” şeklinde açıkça ifade edildiği için “ta’zîr edilmesi, olunması vb.” ifadelerden sadece dayak cezası anlaşılabilir. Mehmet Koç, *Osmanlı Hukukunda Ta’zîr Suç ve Cezaları* (Konya: Aybil Yayınevi, 2017), 25.

⁹⁷ Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kânunnâmeleri ve Hukûkî Tahlilleri* (İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1992), 232.

⁹⁸ Koç, “Osmanlı Ceza Hukukunda Sarhoşluk Veren İçecekleri İçme Suçu ve Cezaları”, 751.

⁹⁹ İlgili kayıta şu ifade yer alır: “İshak b. Abdullah şürb-i hamr ettiğine Muhzır başı Mehmed Çelebi b. Hamza ve Ahmed b. Ali şahadet **edip had vuruldu.** 920/1514.” *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil*, çev. Bilgin AYDIN - Ekrem TAK (İstanbul: İSAM Yayınları, 2008), 134.

yerine ta'zîr cezaları uygulandığı görülmektedir. Özellikle içki içen kadınlara hep tazir cezasının uygulanması da manidar bir durumdur. Öte yandan failerin şarap içtikleri veya şarabın haricindeki bir içkiden içip sarhoş oldukları ve iki şahitle bu durum ispat edildiği halde suçlulara ta'zîr cezasının verildiği görülmektedir. Aslında mahkeme kayıtlarında içki içenlere verilen bu tür tazir cezaları had cezalarından çok daha fazladır. Bu durum izah edilirken "mahkeme defterlerini yazan kâtiplerin had yerine ta'zîr yazması şeklinde dalgınlık ve dikkatsizliğin sonucu yazım hatasından kaynaklı olabilir"¹⁰⁰ denilmesi pek isabetli gözükmemektedir. Çünkü buna dair örnekler hata ihtimali olmayacak derecede fazladır.¹⁰¹ Şer'iyeye sicillerinde yer alan kayıtlara göre içki içenlere tazir cezası olarak "hapis, kürek, sürgün, para (cerime, cürm), teşhir gibi çok farklı cezaların uygulandığı görülmektedir.¹⁰² Aslında bunun izahı çok da güç değildir, zira Osmanlı devlet yönetiminin ceza hukuku sahasındaki genel politikası kamu yararı muvacehesinde şartları dikkate alarak farklı düzenlemelere imkan verebilmektedir.¹⁰³

D. Günümüz Bazı İslam Ülkelerinde İçki Yasağına Dair Uygulamalar

Bir makale çerçevesinde günümüz İslam ülkelerindeki uygulamaların tamamına değinilmesi mümkün olmadığı için örnek kabilinden dört ülkedeki uygulamadan bahsedilecektir.

1. Suudi Arabistan

Suudi Arabistan Krallığı'nın devlet teşkilatını düzenleyen en üst yasası (nizam) olan Temel Yönetim Nizâmı'nda devletin anayasasının Kur'an ve Sünnet olduğu, yönetimin yetkisini Kur'an ve Sünnetten aldığı, Kur'an ve Sünnetin hem Temel Yönetim Nizâmı'na hem de diğer nizamlara (mevzuata) hükmedici olduğu ve ülke yönetiminin İslam şeriatı ile yönetileceği belirtilmiştir. Birçok mevzuatta ülkede şer'î hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak pek çok şer'î hüküm fıkıh kitaplarına ve hâkimlerin içtihatlarına bırakılmış, ayrıca düzenlenmemiştir. Sarhoşluk cezasının yer aldığı hükümler de bunlardan biridir. Mevzuatta sadece resmî işlemlere ve

¹⁰⁰ Koç, "Osmanlı Ceza Hukukunda Sarhoşluk Veren İçecekleri İçme Suçu ve Cezaları", 755.

¹⁰¹ Örnekler için bkz. Koç, "Osmanlı Ceza Hukukunda Sarhoşluk Veren İçecekleri İçme Suçu ve Cezaları", 752-755.

¹⁰² bkz. Koç, "Osmanlı Ceza Hukukunda Sarhoşluk Veren İçecekleri İçme Suçu ve Cezaları", 755-759.

¹⁰³ Nasi Aslan, "Klasik Dönem Ceza Kanunnâmeleri Bağlamında Osmanlı Hukukunun Şer'îliği Üzerine", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (2003), 17-44.

bazı ta'zir cezalarına ilişkin çeşitli hükümlere yer verilmiştir.¹⁰⁴

İçki içmek şer'an yasak olduğu gibi imal edilmesi ve satılması da yasak kabul edildiğinden bunların engelleneceği belirtilmiş, bu hususta Emr-i bi'l-Ma'rûf Heyetine (Hisbe görevlileri) doğrudan müdahale etme ve soruşturma yürütme görevi verilmiştir.¹⁰⁵ Hisbe görevlileri içkilere, üretim malzemelerine el koyup itlaf etme yetkisine sahiptirler. Esasen imal edilmesi, bulundurulması, satılması ve kullanılması gayrimeşru olan her şeye devlet tarafından el konulup müsadere edilebilir.¹⁰⁶ İlgililere de had veya tazir cezası verilir. Suûd Yüksek Alimler Meclisi de 1397/44 (24 Mart 1977) tarihinde onuncu dönem oturumunda Abdullah b. Kuûd'un muhalefetine karşın içki (hamr) cezasının ta'zir değil had olduğunu karara bağlamıştır. Bu karara göre ceza seksen kırbaçtan ibarettir. Abdullah b. Kuûd ise celde sayısının kırk olduğu düşüncesindedir.

İçki üretim, satım ve kullanım cezalarının uygulanmasına ilişkin Suudi Arabistan'ın Yargıtay'ı sayılabilecek olan Yüksek Mahkemenin ve Dâimî Kurulunun (önceki haliyle Yüksek Yargı Kurulunun/Meclisinin) aldığı kararlar ve ilkeler bulunmaktadır. Bu ilke ve kararlardan bazıları şunlardır: İçki içip sarhoş olan kişi dördüncü defa dahi bu suçu işlese öldürülmez, tazir cezası olarak had cezası olan seksen kırbaçtan fazla kırbaç cezası verilmez, ancak bir kişi sarhoşluk suçundan dolayı daha önce üç defa ceza almışsa hâkim had cezasına ilaveten ayrıca uygun bir tazir cezası verebilir. Had cezasının kapsamına içki içme ve içkiyi yanında bulundurma da dâhildir. İçki yapımında kullanılan kaplar ve âletler bir daha kullanılmayacak şekilde toplum önünde alenen yakma veya kırma gibi usullerle itlaf edilmelidir. Bir kimseye hem içki haddi hem de kısas veya tazir cezası olarak ölüm cezası verilmişse sadece ölüm cezası uygulanır, öncesinde içki cezası uygulanmaz. Sarhoş edici bitki kullanmaktan (haşiş) dolayı sarhoş olunması halinde de seksen kırbaç had cezası verilir.¹⁰⁷

Söz konusu suçlara ilişkin pek çok dava örneği ve mahkeme kararı bulunmaktadır. Bunlarda şu hükümler dikkat çekmektedir: İçki içtiği için sarhoş olduğu tespit edilen kişilere seksen kırbaç had cezası verilir. Şüpheden dolayı had cezasının düşürüldüğü durumlarda gerekli görülürse

¹⁰⁴ Ayrıntılar için bkz. Mehmet Ali Yargı, *Suudi Arabistan'ın Yargı Sistemi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2014).

¹⁰⁵ Yargı, *Suudi Arabistan'ın Yargı Sistemi*.

¹⁰⁶ Nizâmü mukâfahati'l-muhaddirât ve'l-müessirâti'l-akliyye, (1426), md. 52.

¹⁰⁷ *El-Mebâdiü ve'l-karârât es-Sâdira mine'l-Hey'eti'l-Kadâiyyeti'l-Ülâ ve'l-Hey'eti'd-Dâime ve'l-Âmme bi Meclisi'l-Kadâi'l-A'lâ ve'l-Mahkemeti'l-Ulyâ min'l-Âm 1391 ilâ 1437* (Riyad: Suudi Arabistan Krallığı Adalet Bakanlığı, 1438).

tazir cezası olarak çeşitli sayılarda kırbaç veya hapis cezası, suçlu Suud vatandaşı ise ayrıca seyahat yasağı; yabancı ise mahkumiyetini tamamladıktan sonra sınır dışı edilme cezası verilir. Sarhoş olan kişi gayrimüslim ise had cezası verilmemekle birlikte tazir cezası verilebilir. Sarhoş edici bitkiden sarhoş olanlara da had cezası verilir. Sarhoşlukla birlikte aynı zamanda başka suçlar işlenmiş ise ayrıca onlardan da ceza verilir. Sarhoşun ehliyeti yoksa had veya tazir cezası verilmez ve dava reddedilir. Kendileri sarhoş olmasalar bile içki üretenlere, satanlara, yayanlara veya yanında bulunduranlara tazir cezası olarak çeşitli oranlarda hapis, kırbaç, seyahat yasağı ve yabancı ise ayrıca sınır dışı etme gibi cezalar verilir. Bu suçlar Harem bölgesinde işlendiğinde sert tazir cezaları uygulanır. İçki satışının yasak olmadığını bilmemek mahkemede mazeret teşkil etmez.¹⁰⁸ Tedavi ve tıbbî ihtiyaçlar gibi istisnalar dışında mevzuatta yer alan uyuşturucu maddeleri kullanma, satma, taşıma ve benzeri suçların cezaları çok daha ağır olup tazir cezası olarak ölüm cezasının da verileceği belirtilmiştir.¹⁰⁹

Suudi Arabistan yönetimince son dönemlerde yapılan bir düzenlemede alkol satışı, tüketimi, üretimi ve bulundurulması yasaklanmıştır ve tüm bu eylemler suç sayılmıştır. İçki içen kişi üç ila dokuz aya kadar hapis ve iki yıl boyunca seyahat yasağı ile cezalandırılır. Kimi zaman halk önünde kırbaçlama cezası da verilir. Turistler ve yabancılar içki tüketmeleri halinde sınır dışı edilirler. Hapis cezası azami dokuz ay sürerken, kırbaç cezası ise 80 kırbaça kadar ulaşabilir. Suudi Arabistan Krallığı topraklarında, son zamanlarda alınan kararlar, içki içenleri kırbaçla cezalandırma yerine hapis veya para cezasına çarptırma yönünde bir düşünceye işaret etmektedir. Suudi Arabistan sınırları içinde satmak amacıyla içki bulundururken yakalanan Suudi vatandaşlara ciddi cezalar uygulanır. Krallıkta içki satarken tutuklanan yabancılar ise 500 kırbaç cezasına çarptırılırlar.¹¹⁰

2. Mısır

1976 tarihli Mısır Anayasasındaki 63 numaralı kanuna göre halka açık yerler ve işletmelerde alkollü ve fermente içeceklerin servis edilmesi ve içilmesi yasaktır. Belirli turistik otel ve işletmeler ile turistik kulüpler bu hükmün dışında tutulmuştur. Bu ruhsatlı mekânlar hiçbir şekilde söz konusu

¹⁰⁸ Dava örnekleri ve mahkeme kararları için bkz. *Mecmûatü'l-ahkâmi'l-kadâiyye* (Riyad: Suudi Arabistan Krallığı Adalet Bakanlığı, 1436).

¹⁰⁹ Nizâmü mukâfehâti'l-muhaddirât ve'l-müessirâti'l-akliyye.

¹¹⁰ bkz. *Mecmûatü'l-ahkâmi'l-kadâiyye*, 1-387.

içeceklerin reklamını yapamazlar. Bu kanun hükmünce alkol satışı yapan kişiler azami altı ay hapis ve iki yüz cüneyh para cezasına çarptırılırlar. Kimi durumlarda bu iki cezadan yalnız biri verilebilir. Bu suçun işlendiği mekânın işletmecisi veya müdürü de aynı şekilde cezalandırılır. Suçun tekrarlanması halinde ise ceza iki katına çıkarılır. Söz konusu mekân haczedilir veya bir hafta ile altı ay arası bir süre için kapatılır. İçki ruhsatı bulunan mekânlar dâhil içki reklamı yapan tüm özel ve tüzel kişiler azami altı ay süre ile hapsedilir ve iki yüz cüneyhi aşmayan para cezası öder. Bu iki cezadan yalnızca birinin verilmesi de mümkündür. Herhangi bir şekilde bu reklamın yayılması ve ilan edilmesinin sorumluları da aynı cezaya çarptırılır. Suçun tekrarlanması halinde ise ceza iki katına çıkarılır. Halka açık alan ve işletmelerde sarhoş halde yakalananlara iki hafta ile altı ay arası hapis veya asgari yirmi cüneyh para cezası verilir. Suçun tekrarlanması halinde ise artan hapis cezası ile cezalandırılır.¹¹¹

3. Birleşik Arap Emirlikleri

Ruhsatsız alkollü içecek bulundurmanın cezası azami altı ay hapis veya 5000 BAE dirhemi para cezasıdır. Gerekli durumlarda her iki ceza birden verilir. Birleşik Arap Emirlikleri ceza kanununun 313. maddesine göre “gayri müslimlere içki içmelerinden dolayı had cezası uygulanmaz.” Bu da içki içmeleri halinde gayri müslimler şiddetli bir cezaya maruz kalmazken Müslümanların daha sert bir ceza alacaklarını gösterir. İçki ruhsatı bulunan kimse içki satabilir ancak bu ruhsat ona halka açık yerlerde içki içme ve sarhoş olma hakkı vermez.

Ceza kanununun 2/2. fıkrası sadece “evler, ruhsatlı restoranlar ve alkol servisi ruhsatı bulunan mekânlar” gibi bu işe tahsis edilmiş ortamlarda içki içilmesine izin verir. Bu mekânlar dışında bir kimsenin hafif dozda bile olsa alkollü olarak yakalanması halinde para veya hapis cezası verilir. 1972 tarihli BAE alkol kanununa göre ruhsatsız bir ortamda içki içmenin cezası azami 6 ay hapis veya 5000 BAE dirhemi para cezasıdır. Kimi durumlarda bu iki cezanın birden verilmesi mümkündür.¹¹²

4. Irak

Parlamentonun alkollü içecekler hakkındaki 22 Ekim 2016 tarihli kararına kadar sarhoşluk ve içki meselesi Irak mevzuatında pek çok aşamadan geçmiştir. Alkollü içeceklerle ilgili mevzuatın 14. maddesine eklenen bu son fıkra ile alkol ithalatı ve imalatı yasaklanmıştır. Bu konuda

¹¹¹ bkz. “Mevsû’atü’l-kanûni’l-mısrî” (23 Şubat 2021).

¹¹² Bk. 1987 yılı, 3 sayılı Had Cezası Gerektiren Suçlar Kanunu, md. 313. <https://www.abclawfirm.com>

çıkarılan son karara göre halka açık yollar ve mekânlarda sarhoş halde bulunarak olay çıkartan ve başkalarına rahatsızlık veren kişiler azami yirmi dinar para cezasına çarptırılırlar. Hükümün verilmesinden sonraki yıl içerisinde suçun tekrarlanması halinde ceza azami bir ay hapis cezası veya yirmi dinarı aşmayan para cezasına dönüştürülür. Mahkeme suçu tekrarlayan kişinin alkol bağımlısı olduğuna hükmederse bu fıkra söz edilen ceza yerine suçlunun altı aylığına bağımlılık tedavisi amacıyla kurulmuş bir kliniğe ya da bir devlet hastanesine yatırılmasını emredebilir. Cumhuriyet savcısının veya hükümlünün talebi üzerine, sanatoryum veya hastanenin düzenlediği sağlık raporu ile tedavi edildiği tespit edilen hükümlü bu sürenin bitiminden önce salıverilebilir.

On sekiz yaşından küçük bir çocuğu alkol tüketmeye teşvik eden veya tedavi dışında bir amaçla sarhoş edici madde kullanmasını sağlayan kimse, azami on gün hapis veya yirmi dinarı geçmeyen para cezası ile cezalandırılır.

Mağduru içki türü hakkında aldatan ve bilgisi dışında alkol tüketmesine yol açan kişi bir ayı geçmemek üzere hapis veya otuz dinarı geçmemek üzere para cezası ile cezalandırılır.

On sekiz yaşını doldurmamış çocuğa sarhoş edici madde sağlayan bar ve umumi mekân sahipleri ve çalışanları azami altı ay hapis ve elli dinar para cezasına çarptırılır.

Bilincini yitirmiş durumdaki sarhoşa veya halka açık yerlere alkollü madde götürmeyi planlayan kimselere, sarhoş edici madde sağlayan bar veya umumi mekân sahipleri ve çalışanlarına azami on dinar para cezası verilir. Bu fıkra (2) 1980 tarihli 80 numaralı Değişiklik Kanununu mucibince söz konusu maddeye (388) eklenmiştir.¹¹³

E. Günümüz Batı Ülkelerinde İçki Yasağı İle İlgili Uygulamalar

Ülkemizde alkollü içkilerin satışıyla ilgili düzenlemeler gündeme geldiğinde bazı kesimlerin, bunun kişinin yaşam tarzına müdahale olacağı şeklinde bir tutum sergilemeleri üzerine devlet yetkilileri bu tür düzenlemelerin Batı'da da yer aldığına işaretlerle¹¹⁴ Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamaya atıfta bulunmuşlardır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki alkollü içeceklerle ilgili uygulama ülkemizdeki kamuoyu

¹¹³ bkz. Irak Cumhurbaşkanlığı, *111 sayılı Ceza Kanunu* 386, 387, 388 (1969).

¹¹⁴ 17.01.2011 tarihinde başbakan Recep Tayyip Erdoğan, İBB'nin toplu açılış töreninde yaptığı konuşmasında içki yasağı ile ilgili dünya standartlarına uyulduğunu söyleyerek "Hani siz ABD'yi iyi tanırırsınız!" diye kinaye yaptı ve ABD'deki uygulamaların da bu yönde olduğunu ifade etti. Yelda Cumalıoğlu, "Amerika'da Alkol Dini Sebeplerle Yasaklandı" (Erişim 23 Şubat 2021).

tarafından bilinmesine rağmen İsveç'teki uygulama bilinmemektedir. Batı ülkeleri içerisinde İsveç'in alkollü içkilerin arzı, sunumu ve satışı ile ilgili politikası diğer batı ülkelerinden ayrıştığı için araştırmamızda İsveç örneği üzerinde durulacaktır. Bununla birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulamaya da kısaca temas edilmesi faydadan hâli değildir.

1. Amerika Birleşik Devletleri'nde İçkinin Yasaklanması

Amerika Birleşik Devletleri'nde "Prohibition" veya "Prohibition Era" (Yasaklama dönemi) olarak bilinen bu dönem 1919'dan 1933'e kadar uzanan bir süreyi kapsar. Bu genel yasaktan önce de 1850'lerde bazı eyaletlerde içki yasaklarının uygulandığı bilinmektedir. ABD'de ülke çapındaki yasaklama 'içki kullanmama hareketi' (temperance movement) öncülüğünde gelişmiştir. 18 Aralık 1917'de ABD Senatosu alkollü içeceklerin yasaklanmasına dair Onsekizinci Anayasa Değişikliği teklif etmiştir. Toplam 48 eyaletten 36 eyaletin onaylamasının ardından 16 Ocak 1919'da bu teklif onaylanmış ve bir sene sonra da yürürlüğe girmiştir. (Süreç içinde 48 eyaletten 46'sı bu anayasa değişikliğini onaylamıştır.) İlgili Anayasa değişikliğine dayalı olarak 16 Ocak 1920'de yürürlüğe giren Volstead Yasası ile bira, şarap ve diğer tüm sarhoş eden malt ve şarap kökenli, yani yüzde yarımından fazla alkol taşıyan her içki bu yasak kapsamına alınmıştır. Söz konusu düzenleme ile ülke çapında alkolün satılması, üretilmesi, ithal edilmesi ve taşınması yasaklanmıştır. Yasağa aykırı davrananlara hapis yasağı dahil çeşitli cezalar öngörülmüştür. Söz konusu içki yasağı, alkol kaynaklı toplumsal sorunları ortadan kaldırması ümit edildiği için "The Noble Experiment" (asil deneme) olarak da isimlendirilmiştir.

Zamanla mafyaların alkol kaçakçılığında ciddi gelir elde etmesine yol açması, rüşvet vb. problemler sebebiyle yeterince uygulanamaz hale gelmesi ve devletin vergi kaybı gibi çok çeşitli sebeplerle kamuoyu desteği azalmış ve onüç yıl sonra 5 Aralık 1933 tarihinde Yirmibirinci Anayasa Değişikliği ile alkollü içki yasağı ABD'de kaldırılmıştır. Günümüzde ABD'de açık alanlarda ve parklarda, kısacası halka açık yerlerde içki yasağı uygulanmaktadır. Ayrıca alkol satışı ve tüketimi konularında -eyaletten eyalete değişmekle birlikte- çeşitli sınırlamalar söz konusudur. Birçok eyalette içki satın alma ve tüketme yaşı 21 olarak belirlenmiştir. Ayrıca satış saatlerine ve satıldığı mekanlara dair kısıtlamalar (tekel bayi zorunluluğu vb.) söz konusudur. Yine belli eyaletlerde içki üretim ve dağıtımı devlet tekelinde tutulmuştur.¹¹⁵

¹¹⁵ Geniş bilgi için bkz. David E. Kyvig (ed.), *Law, alcohol, and order: perspectives on national prohibition* (Connecticut: Greenwood Press, 1985); Bob Skilnik, *Beer: A History of Brewing in Chicago* (New Jersey: Barricade Books, 2006).

2. İsveç'te İçkinin Yasaklanması

a. İsveç'te İçki Yasağının Tarihçesi

İsveç tarih boyunca alkol ile olan mücadelesini sürdüren ve dönemin hükümetleri tarafından gerekli tedbirleri alan bir sosyal hukuk devletidir. 1558 yılında dönemin hükümet lideri Gustav Vasa tarafından tamamen yasaklanan içki 1718'e gelindiğinde yasaklar sadece sarhoş olarak yakalanma esasına bağlanmıştır. İlk sarhoş olarak yakalananlar askere gönderilme cezası alırken 1733'te bu yasak hapis cezasına çevrilmiştir.¹¹⁶

1830'lara gelindiğinde yıllık ortalama 40 litre olan kullanımı sınırlandırmak için devlet el yapımı olan içkiler de dahil olmak üzere vergi ödeme zorunluluğu getirmiştir.¹¹⁷ İçkinin İsveç toplumu üzerinde ciddi hasarlar bırakması nedeniyle sivil toplum örgütleri ve gönüllü derneklerin katılımıyla parlamentoya birtakım teklifler sunulmuştur. Yine 1800'lerin ortalarında halk toplulukları alkolizme karşı yeni bir sistem geliştirmek için Systembolaget (tekeli bayii) temelleri atılmıştır. Yüksek oranlı içkilerin satılması için önce lokal olarak Falun şehrinde başlayan uygulama ilkin 1865'te Göteborg'a gelmiş sonra başka şehirlerde uygulama imkanı bulmuştur. 1900'lerin başından 1955'e kadar geçen zaman zarfında alkol kullanan kişiler için *mottbok* (alkol tüketim kartesi) uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulama zenginleri durdurmaya yetmediği gibi bar ve meyhane kültürünün de önünü açmış, %12 seviyesinde meyhanelerin artışına sebebiyet vermiştir.¹¹⁸ 1922'de alkol tüketiminin sınırlandırılması halk oylamasına sunulmuş ve %49 oyla kaybedilmiştir.¹¹⁹ 1955'te Systembolaget'in devreye girmesiyle kişilere ağır vergiler yüklenmiş böylece *mottbok* uygulamasına son verilmiş meyhaneye gitme kültürü ise %12'den %6'ya düşmüştür. Lakin 1900'lerde meyhane kültürü yüksek seviyelerde varlığını korumuştur.¹²⁰ Bir dönem alkol oranı yüksek olan içkilerin alkol oranları düşürülmüşken 1967-68 yıllarına varıldığında alkol oranları yüksek

¹¹⁶ Felix Johnson, *Svensk alkoholpolitik och EU - en undersökning av Sveriges och EU:s alkoholpolitik [İsveç ve Avrupa Birliğinin Alkol Politikası]* (Sverige: Lunds Universitet, Rättsvetenskaplig Uppsats, 2014), 4. Çeviri konusunda emeğini esirgemeyen Ahmet Uzun'a katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

¹¹⁷ Sprit & Vinleverantörsföreningen, *En samtida och hållbar alkoholpolitik för Sverige [İsveç'in Çağdaş Ve Sürdürülebilir Alkol Politikası]* (2018), 6.

¹¹⁸ Johnson, *Svensk alkoholpolitik och EU - en undersökning av Sveriges och EU:s alkoholpolitik [İsveç ve Avrupa Birliğinin Alkol Politikası]*, 4-5.

¹¹⁹ Sprit & Vinleverantörsföreningen, *En samtida och hållbar alkoholpolitik för Sverige [İsveç'in Çağdaş Ve Sürdürülebilir Alkol Politikası]*, 6.

¹²⁰ Johnson, *Svensk alkoholpolitik och EU - en undersökning av Sveriges och EU:s alkoholpolitik [İsveç ve Avrupa Birliğinin Alkol Politikası]*, 5.

olan içkilerin satışını serbest bırakan İsveç hükümeti, alkol tüketim oranında artış olduğunu bununla beraber toplumda ciddi anlamda bozulmaların görülmesiyle neticelenen alkol politikasına tekrar yeni yaptırımlar getirmiştir.¹²¹

b. İsveç'te İçki Kullanımı ve Sınırlandırılması

Alkollü içkilerin kontrolü genelde “alkol tüketim yaşı” ve “alkollü içkilerin reklamı”na ilişkin düzenlemelerle sağlanır. Lakin bu iki husus dışında getirilen başka kısıtlamalar da mevcuttur. Bu kısıtlamalar genel olarak alkollü içkilerin fiyatının belirlenmesi, alkollü içkilere uygulanacak vergiler, alkollü içkilerin satış lisansları, satış yerleri, saatleri ve günlerinin belirlenmesi ile alkollü içkilere erişimin kısıtlandığı mekanlar olarak belirlenir. Her ülkenin alkol politikası sosyo-kültürel, ekonomik özelliklerine göre farklılıklar gösterir. Bu nedenle, alkollü içkilere ilişkin düzenlemelerde, televizyonda reklam hariç, Avrupa Birliği genelinde yeknesak bir uygulama mevcut değildir. Bu nedenle 1960'larda günlük tüketim ürünü olarak algılanan ve ticarete oldukça önemli bir yere sahip olan alkollü içkiler, Avrupa Ekonomik Alanına üye İskandinav ülkelerinin etkisiyle 1990'lardan başlamak üzere, halk sağlığına zararlı etkileri olan ve çeşitli politika araçlarıyla tüketiminin kontrol altında tutulması gereken bir ürün haline gelmiştir. İlaveten Avrupa Birliği'nde içki tüketim yaşı ülkelerin kendi belirledikleri bir husus olup, bu konuda tek bir düzenleme bulunmamakta ve genç tanımı her ülkede farklı ele alınabilmektedir.¹²²

Böylece İsveçin alkol politikası hem Avrupa birliği üye ülkeler hem de İskandinav ülkeleri içinde farklı uygulamaya sahiptir. İsveç'te içki satışında saat kısıtlamasının yanında satış noktaları konusunda da bir kısıtlama vardır. Marketlerde yalnızca bira türü (alkol oranı düşük) ürünler mevcut olup ancak akşamüstü saat 20.00'a kadar satışı gerçekleşmektedir. Alkol oranı yüksek dereceli olan ürünlerin satışı marketlerde yer almamaktadır. Fakat “Systembolaget” (tekeli bayii) adı verilen devlet tekelinde bulunan satış mağazalarında ise her türlü yüksek dereceli alkolü bulmak mümkündür. Yine marketler de olduğu gibi burda da durum aynı olup haftanın altı günü ve saat

¹²¹ bkz. Uppsala Universitet, “Framtidens alkoholpolitik-behövs speciella försäljningsställan? [Geleceğin Alkol Politikası-Özel Satış Noktalarına İhtiyaç Var mı?]” (Erişim 23 Şubat 2021).

¹²² Ş. Özge İmamoğlu, *AB Üyesi Ülkelerde Alkollü İçkiler Sektörüne İlişkin Bazı Düzenlemeler* (Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011), 1-2. Söz konusu Yönetmelik değişikliğindeki tanım Dünya Sağlık Örgütü'nün kabul ettiği “genç” tanımıdır. DSÖ içerisinde de bu konuda farklı yaklaşımlar var olmakla birlikte tanım 15-24 yaşdır.

20.00'a kadar satış yapılmaktadır. Satışın yaş aralığı da önemlidir. İsveç'te 16 yaşındaki bir genç alkol oranı maksimum % 3,5 olan içkiyi satın alabilirken alkol oranı yüksek olan içkiler için 20 yaş şartı aranır.¹²³

Günümüzde 2019 istatistik verilerine göre İsveç'te içki kullanan 50 bin kişinin alkol bağımlısı olduğu tespit edilmiştir. Bağıllık derecesine yakın 250 bin, çok kullanan 300 bin, geriye kalan 6.5 milyonun ise alkol problemi olmayanlar şeklinde kayıtlara geçtiği görülmüştür.¹²⁴

İsveç'te televizyon, radyo ve sinemada, hacim olarak %2.25'den fazla alkol içeren içeceklerin reklamı yasaktır. Posterlerde de aynı kural geçerli olmakla beraber, bu posterlerin toplu taşıma araçlarında ve kamusal alanlarda asılması yasaktır. Yazılı basında ise hacim olarak %2.25'den az alkol içeren içeceklerin reklamı sadece ticarî mağazinlerde yapılabilir.¹²⁵ Yapılan alkol reklamları ya da sosyal medyada da durum aynı olup reklam yapılmamaktadır.

İsveç'te alkollü meşrubatların da satışı yasaktır. Lakin 1900'lü yıllarda Avrupa Birliğine giriş yapan İsveç bu yasağı yumuşatmıştır. İsveç politikasının temeli kısıtlama olduğu için satışı yapılan restoran, bar gibi yerlerde de satış devletin izni doğrultusunda yapılmaktadır. Böylece hem alkol vergisi hem de satış vergisi verilmektedir.¹²⁶ İsveç Alkol Kuruluna göre müessesinde içki satmak için Tilstont (alkol lisansı) olan disko ve bar sahipleri veya çalışanları müşteriye eğlenebilecek ve sarhoş olabilecek kadar içki servisi yapabilir. Müşteri sarhoş olmaya başlayınca kesinlikle içki servisi yasaklanır. Aksi takdirde o müessesenin içki lisansı iptal edilir. Aynı durum Systembolaget için de görülmekte olup satış sırasında müşteriye az alması önerilir yani tüm amaç alkol kullanımı sonrası sorumluluğa önem atfetmektir. Asıl hedef fazla satıştan ziyade toplum sağlığıdır.¹²⁷ Bu nedenle devletin alkol fiyatlarını yükseltmesi ve böylece tüketimi azaltmak istemesi, ayrıca alım-satımı belli saatler ve günlere, belirli merkezlere (devlet

¹²³ Johnson, *Svensk alkoholpolitik och EU - en undersökning av Sveriges och EU:s alkoholpolitik [İsveç ve Avrupa Birliğinin Alkol Politikası]*, 6. Danimarkada 16 yaşındaki bir çocuk alkol oranı %5 olan alkollü alabilirken 18 yaş üzeri olan ise daha yüksek oranlı alkollü alabilir.

¹²⁴ Uppsala Üniversitesi, "Framtidens alkoholpolitik-behövs speciella försäljningsställen? [Geleceğin Alkol Politikası-Özel Satış Noktalarına İhtiyaç Var mı?]"

¹²⁵ İmamoğlu, *AB Üyesi Ülkelerde Alkollü İçkiler Sektörüne İlişkin Bazı Düzenlemeler*, 11.

¹²⁶ Johnson, *Svensk alkoholpolitik och EU - en undersökning av Sveriges och EU:s alkoholpolitik [İsveç ve Avrupa Birliğinin Alkol Politikası]*, 10.

¹²⁷ Liberal düşünceye sahip Moskova'da alkol tüketiminin yüksek olması nedeniyle erkeklerin %40'ında hastalık görülürken bu oran Avrupa'da erkeklerde %8 olarak görülmektedir. bkz. Johnson, *Svensk alkoholpolitik och EU - en undersökning av Sveriges och EU:s alkoholpolitik [İsveç ve Avrupa Birliğinin Alkol Politikası]*, 5.

denetiminde yapılan Systembolaget) bırakması, bunun yanında reklam konusunda kısıtlama yapması, yapılan reklamların ise alkolsüz olan içkiler üzerinden yapılması önemlidir. Devletin hassas uygulamaları neticesinde Systembolaget 2017-2019 yılları arasında devlet kurumları arasında en fazla güvenilir kurum seçilmiştir.¹²⁸

İsveç'in alkol politikasında uygulanagelen kararların başında eğitim gelmektedir ve bu eğitim sivil toplum örgütlerinin, kuruluşların, gönüllülerin bilgilendirme faaliyetleriyle ve katkılarıyla devam etmektedir. Her ne kadar devletin vergiler konusunda içki üzerinden sağladığı kazanç bir gerçek olsa da bu toplum nezdinde kabul görmüş bir uygulamadır. Toplumun belli çevreleri tarafından kısıtlamaların kaldırılması konusunda parlemontaya giden teklifler olsa da çok ses getirmemiştir.¹²⁹ Kısıtlamaların olumlu olumsuz etkileri, bireyin yaşam alanına, özgürlüklerine müdahale edip etmediği gibi konular kimi zaman gündeme gelmektedir.¹³⁰ Hatta Systembolaget'ten yapılan toplu alışverişin tüketimin önünü açtığı, bu nedenle insanların stok yapması neticesinde devlet hazinesine peşin vergiler girmesi anlamına geldiği, böylece kısıtlamaların herhangi bir anlam ihtiva etmediği yönünde eleştiriler de mevcuttur.¹³¹

Değerlendirme

Yukarıdaki mülahazalardan da ortaya çıktığı üzere İslam Hukukunda içki için iki had söz konusu edilmektedir. Birincisi suç teşkil etmesi açısından haramlık haddidir, bu konuda görüş ayrılığı yoktur. İkincisi ise içme ve sarhoşluk sebebi ile haddin gerekmesidir, bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Hanefî hukukçularının konuyu, *hadler* yerine *eşribe* (*içecekler*) başlığı altında işlemelerinin, bu cezanın had ya da ta'zir olduğu hususundaki tereddütten kaynaklanmış olduğu söylenebilir.

İbn Kemâl Hanefî mezhebindeki farklı görüşlerin uygulamaya nasıl konulacağı noktasında kendi döneminde Osmanlı kadılarına muhtemelen yol göstermesi amacıyla kaleme aldığı risalelerinde¹³² içki kullanımı ile ilgili iki

¹²⁸ Uppsala Universitet, "Framtidens alkoholpolitik-behövs speciella försäljningsställen? [Geleceğin Alkol Politikası-Özel Satış Noktalarına İhtiyaç Var mı?]".

¹²⁹ Uppsala Universitet, "Framtidens alkoholpolitik-behövs speciella försäljningsställen? [Geleceğin Alkol Politikası-Özel Satış Noktalarına İhtiyaç Var mı?]".

¹³⁰ Uppsala Universitet, "Framtidens alkoholpolitik-behövs speciella försäljningsställen? [Geleceğin Alkol Politikası-Özel Satış Noktalarına İhtiyaç Var mı?]".

¹³¹ Gürkan Özturan, "Alkol Yasaklarına İsveç Bakışı", *Bianet Bağımsız İletişim Ağı* (Erişim 23 Şubat 2021).

¹³² Geniş bilgi için bkz. Ömer Faruk Habergetiren, "Şeyhülislam İbn Kemal'in İçki Konusundaki Üç Risalesi", *Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, ed. Ali Açık vd. (Ankara: Salmat Basım Yayıncılık, 2015), 3/159-169.

tür cezanın bulunduğunu belirtir. Birincisi; haddü'l-hamr, üzüm ve hurma gibi maddelerden elde edilen hamr'ı kullanma cezasıdır. Az veya çok olsun, sarhoşluk oluşsun veya oluşmasın ceza gerekir. İkincisi; haddü's-sükr/sekr ise farklı maddelerden üretilen içeceklerin kullanımınıdır, burada had cezasının uygulanabilmesi için sarhoşluğun tam olarak oluşması gerekmektedir.¹³³ Burada cezayı gerektiren sarhoşluğa “erkeği kadından, yeri gökten ayıramayan kimsenin durumudur” şeklinde açıklık getirilmiştir.¹³⁴ Konuyla ilgili Osmanlı mahkeme kayıtlarında çoğu ta'zir cezası şeklinde yer alan uygulamaların altında belirtilen sarhoşluk derecesine ulaşmamış hadiseler olabilir. Diğer taraftan uygulamada zikri geçen sarhoşluk derecesinin tespiti de ayrı bir problem teşkil etmiş olsa gerektir. Ayrıca içki içme suçunun manevî unsurunu oluşturan kasıtlı ilgili ispat zorlukları da ayrı bir problemdir.

İçki içene verilecek cezanın had mi, yoksa ta'zir mi olduğu tartışmasına gelince, öncelikle şunların bilinmesi gerekir: Şarap/içki içmenin Kur'an'da açıkça yasaklanmış olması açısından bu “suç” olarak had kapsamındadır. Ancak cezası Kur'an'da açıklanmadığı için had olduğunu söylemek güçtür. Hz. Peygamber'in (sav) uygulaması had olsaydı dört halife döneminde farklı uygulamalar ortaya çıkmazdı. Ayrıca Hz. Alî (ra) ve İbn 'Abbâs'tan (ra) aktarılan bazı rivâyetler, içki cezasının had kapsamında olduğuna dair görüşü tartışılır hale getirmiştir. Konuyla ilgili rivayette Hz. Ali (ra) şöyle demiştir: “*Had vurduğum kimselerden biri bu ceza sebebiyle ölecek olsa içimde üzüntü duymam. Ancak içki sebebiyle vurduğum kişi ölürse ona üzülürüm ve diyetini öderim, zira Hz. Peygamber (sav), içkinin haddi ile ilgili olarak kesin bir ceza miktarı belirlememiştir. Bu cezayı sadece biz takdir ettik.*”¹³⁵ Hz. Alî'den (ra) gelen bu rivayet içki içme suçuna verilecek cezanın muayyen bir had cezası olarak belirlenmediğini ifade etmekte olup bu konuda takdir hakkının kamu otoritesine bırakıldığını göstermektedir. Dolayısıyla devletin yetkili kıldığı organ zaman ve şartlara göre kamu yararını dikkate alarak gerekli düzenlemeleri yapabilecektir.

İbn 'Abbâs'tan (ra) aktarıldığına göre Hz. Peygamber (sav) şarap içme suçu cezasında had belirlememiştir. Nitekim içki içen biri kendisine haber verildiğinde Hz. Peygamber (sav) bir şey yapılmasını emretmemiştir.¹³⁶ Bu

¹³³ bkz. İbn Kemâl, “Haddi'l-hamr”, 1/377-379.

¹³⁴ İbn Kemâl, “Haddi'l-hamr”, 1/379.

¹³⁵ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/37; Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî, “Hudûd”, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Muhammed Zübeyr Nasır (Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 1422), 4; Müslim, “Hudûd”, 5/39.

¹³⁶ Ebû Dâvûd, *Hudûd*, 4/35.

rivayetten anlaşıldığı kadarıyla Hz. Peygamber'in (sav) içki içen birine hiç ceza vermediği de vaki olmuştur. Hal böyle olunca Hz. Peygamber'in (sav) uygulaması onun devlet başkanı sıfatıyla yapmış olduğu bir tasarruf şeklinde anlaşılabilir. Dolayısıyla ondan sonraki devlet başkanları da kamu yararını gözeterek farklı uygulamalarda bulunabilirler. Nitekim tarihi süreç de bunu doğrular niteliktedir. Ayrıca kıyas yapılarak içki içme haddinin seksen sopa olarak belirlendiği görüşü de sıkıntılı olup buna eleştiriler gelmiştir. Nitekim Nazzâm (ö. 231/845), yöntem açısından bu konuda kıyas yapmanın doğru olmadığını ve bu şekilde hüküm verilemeyeceğini belirterek içki içene re'ye dayalı had cezasının uygulanacağına dair sahabe icma'ını da hata olarak değerlendirir.¹³⁷ Bilindiği üzere kıyas zan ifade eder,¹³⁸ had cezasının kıyasla belirlenmiş olması da şüpheyi barındırır. Oysa Hz. Peygamber (sav) şüphe vaki olduğunda hadlerin düşürülmesini¹³⁹ buyurmaktadır. Bu durum Osmanlı uleması ve yöneticileri nezdinde bilinmekte olup seksen sopanın vurulması şüphe içerdiğinden (hükmen bu ceza verilmiş olsa bile) bunun yerine sopa sayısınınca akçeye tahvil edilerek para cezaları uygulanmıştır. Mahkeme kayıtlarındaki hükümlerde had cezasının zikredilmiş olması ise mezhep imamı Ebû Hanîfe'nin görüşüne olan hürmetten kaynaklanabilir.

Bilindiği üzere içkinin dışında diğer had cezalarının miktarı ile ilgili bir görüş ayrılığı yoktur. Mezhepler içki içene verilecek cezayı had kapsamında görseler bile bunun miktarıyla ilgili görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Şâfiî mezhebinde kırk celde¹⁴⁰ (kaldı ki bu görüşe Cüveynî (ö. 478/1085) muhalefet etmiş olup ona göre bu ta'zir cezasıdır¹⁴¹) diğer mezheplerde bu seksen olarak kabul edilmiştir. Burada şöyle bir soru akla geliyor; "Bu nasıl bir had cezası ki mezheplere göre farklılık arz ediyor?" Oysa had cezalarının özelliği onun naslarla kesin belirlenmiş olmasıdır ki, "cezanın kanuniliği" ilkesi de bunu gerektirir. Bu durumda onun ta'zir cezası olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. Nitekim yukarıda örnekleri sunulan bazı İslam

¹³⁷ Ebu'l-Feth Muhammed b. Abdülkerim Şehristânî, *el-Milel ve'n-nihal*, thk. Emir Ali Mehnâ - Hasan Faur (Beyrut, 1998), 1/71-73.

¹³⁸ Fıkıh usûlünde kıyasın delaleti zanni olarak kabul edilir. Kıyas günümüz ceza hukukunda da delil olarak kabul edilmez. Nitekim 5237 Sayılı TCK'nın 2. Maddesinin 3. Fıkrasında "Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz." şeklinde hüküm bulunmaktadır.

¹³⁹ bkz. Tirmizî, "Hudûd", 5/6.

¹⁴⁰ Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Davut Eşit, "Hadd ve Ta'zir Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası", *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 (2019), 200-201.

¹⁴¹ İmâmu'l-Haremeyn Ebu'l-Me'âlî Ruknuddîn 'Abdumelik b. 'Abdillâh Cüveynî, *el-Ğiyâşü'Ğiyâşu'l-umem fi iltiyâşî'z-zulem* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003), 103.

ülkelerinin son zamanlarda bu cezayı şekil ve uygulama yönünden farklı biçimlerde kanunlaştırmaları cezanın ta'zir, yani yorum ve içtihadı elverişli olma özelliğinden kaynaklandığını göstermektedir.

Sonuç

İslâm'da içkinin haram kılınıp yasaklanması makâsıd-ı şeria olarak bilinen dinin, canın, malın, aklın ve neslin korunmasına dair temel ilkelerden aklın korunması esasına dayanır. Bu beş ilke hukukta bir ortak değer olarak kamu yararına da temel teşkil eder. Fıkhî gelenek içerisinde içki içene verilecek cezanın had cezası olduğuna dair genel bir eğilim olmakla birlikte bunun ta'zir cezası olduğu görüşünde olan âlimlerin sayısı da azımsanmayacak derecededir. Nitekim başta dört halife dönemi olmak üzere tarihî süreçteki ortaya çıkan farklı uygulamalar bunun ta'zir cezası olduğu görüşü istikametinde tezahür etmiştir. Osmanlı hukukunda içki içenlere tatbik edilecek ceza ile ilgili İbn Kemal'in dile getirdiği "yöneticilerde kafa karışıklığının" olması ayrıca örneklerin kahir ekseriyetini ta'zir cezalarının teşkil etmesi bu görüşü desteklemektedir. Diğer taraftan günümüz bazı İslâm ülkelerinde içki içenlere verilen cezalarla ilgili son zamanlarda hapis cezasına ilişkin bir politikanın gelişmesi de bunun ta'zir cezası olarak değerlendirildiği görüşünü öne çıkarmaktadır.

Her iki açıdan da mesele bir noktada birleşmektedir. Şöyle ki: İçki içene verilecek cezanın had cezası olarak değerlendirilmesi sonuç olarak hadlerin Allah hakları kapsamında olması ve kamu hukukunu ilgilendirmesi hasebiyle kamu yararı eksenslidir. Diğer taraftan ta'zir cezası olarak değerlendirilmesi halinde ise yetkili devlet organı kamu yararını gözeterek yapacağı hukukî düzenlemelerde daha geniş bir yetkiye sahip olmaktadır.

İçkinin Kur'an'da yasaklanması dört aşamada ve tedricî olarak gerçekleştiği özellikle yarar zarar dengesi gözetilerek yasağın rasyonel bir zemine/gerekçeye dayandırıldığı görülür. Bu durum Hz. Peygamber'in (sav) "İçkinin bütün kötülüklerin kaynağı olduğuna" dair beyanı ile onun zararının evrensel olduğu vurgulanır. Halk arasında içkinin içildiğinde şişede durduğu gibi durmadığının ifade edilmesi, alkolün zararına dair -leh ve aleyhinde olan herkesin- ortak kabulünü ifade eder. Bu nedenle günümüzde konuyla ilgili yapılacak düzenlemelerin altında özellikle dinî bir argüman aramak da doğru değildir. Zira ortak akıl ve sağ duyunun kamu yararının gözetilmesi noktasında vahyin bildiri ile örtüşmesi yadsınamaz bir gerçektir. Nitekim araştırmamızda sunduğumuz İsveç örneği üzerinde yapılan düzenlemeler de bunu teyit eder niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî. *el-Müsned*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1995.
- Akgündüz, Ahmed. *Osmanlı Kânunnâmeleri ve Hukûkî Tahlilleri*. İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1992.
- Âmir, Abdulazîz Musa. *et-Ta'zîr fi's-Şerî'ati'l-İslâmiyye*. Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, 1389.
- Abdurrezzâk es-San'ânî, Ebû Bekr b. Hemmâm. *el-Musannef*. thk. Habîbu'r-Rahman el-A'zamî. Beyrut: yy., 1970.
- Aslan, Nasi. "İslâm-Osmanlı Hukukunun Oluşumunda Fetva ve Kaza Münasebeti". *Dinî Araştırmalar* 1/4 (1999), 85-100.
- Aslan, Nasi. "Klasik Dönem Ceza Kanunnâmeleri Bağlamında Osmanlı Hukukunun Şer'îliği Üzerine". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (2003), 17-44.
- Avcı, Mustafa. *Türk Hukuk Tarihi*. Konya: Atlas Yayınları, 6. Basım, 2017.
- Avvâ, Muhammed Selim. *Fî Usûli'n-nizâmi'l-cinâi'l-İslâmî*. Kahire: Dâru'n-Nahda, 1427.
- Aydın, Mehmet Âkif. *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Beta Yayınları, 9. Basım, 2012.
- Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî b. Sâbit Hatîb el-. *Târîhu Bağdâd*. Beyrut: Dâru'l-Garb, 2002.
- Bağdâdî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-. *Târîhu't-Taberî*. Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, 2001.
- Bağdâdî, Ebû'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-. *el-Muntazam fî tarihi'l-mülûk ve'l-ümem*. Beyrut: yy., 1995.
- Başoğlu, Tuncay. "Ta'zîr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/198-202. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Behnesî, Ahmed Fethi. *el-Hamru ve'l-Muhaddarât fi'l-İslâm*. Kahire: Arabian Gulf Enst., 1424.
- Behnesî, Ahmed Fethi. *el-Ukûbe fî fîkhi'l-İslâmî*. Beyrut: Dâru'r-Râid el-Arabî, 1404.
- Behnesî, Ahmed Fethi. *es-Siyâsetü'l-cinâiyye fi's-şerî'ati'l-İslâmiyye*. Beyrut: Dâru's-Şurûk, ty.
- Beyzâvî, Nâsiruddin Ebû Saîd Abdullah b. Ömer. *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-*

- te'vîl*. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, 1418.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istilâhâtı Fıkhiyye Kâmusu*. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1976.
- Biltacî, Muhammed. *Menhecu Ömer b. el-Hattab fî't-teşrî'*. Beyrut: Dâru'l-fikri'l-Arabî, 1390.
- Boynukalın, Mehmet. "Suç". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/453-457. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009.
- Bozkurt, Nebi. "İçki". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/455-456. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. "Eşribe". *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Muhammed Zübeyr Nasır. Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 1422.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. "Hudûd". *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Muhammed Zübeyr Nasır. Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 1422.
- Cessâs, Ebû Bekir Ahmed b. Ali er-Râzî. *el-Fusûl fi'l-usûl*. Kuveyt: Vizâretü'l-evkaf, 1994.
- Cumalıoğlu, Yelda. "Amerika'da Alkol Dini Sebeplerle Yasaklandı". Erişim 23 Şubat 2021. <https://odatv4.com/amerikada-alkol-dini-sebeplerle-yasaklandi-170111200.html>
- Cüveynî, İmâmu'l-Harameyn Ebu'l-Me'âlî Ruknuddîn 'Abdumelik b. 'Abdillâh. *el-Gıyâşî/ Gıyâşu'l-umem fî iltiyâşî'z-zulem*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.
- Cüveynî, İmâmu'l-Harameyn Ebu'l-Me'âlî Ruknuddîn 'Abdumelik b. 'Abdillâh. *Nihâyetu'l-matlab fî dirayeti'l-mezheb*. thk. 'Abdul'azîm Maḥmûd ed-Dîb. Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 2007.
- Çolak, Abdullah. *İslâm Ceza Hukuku*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2018.
- Dımaşkî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-. *el-Müştebih fî'r-ricâl esmâ'ihim ve ensâbihim*. thk. Ali el-Bicâvî. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1962.
- Dönmez, İbrahim Kafi. "Sarhoşluk". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/141-145. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî. *es-Sünen*. thk. ed-Deâs. Beyrut: Dâru İbn-i Hazm, 1418.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî. *Hudûd*. thk. ed-Deâs. Beyrut: Dâru İbn-i Hazm, 1418.
- Ebû Zeyd, Bekr b. Abdillâh. *el-Hudûd ve't-Ta'zîrât inde İbni'l-Kayyim*. Riyad: Dâru'l- Asime, 1416.
-

- Ebussuûd, el-İmâd Muhammed b. Mustafa. *İrşâdu'l-'akli's-selîm ilâ mezâye'l-Kitâbi'l-Kerîm*. Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, ty.
- Erturhan, Sabri. "Hz. Ömer'in Ceza Hukukuna Dair Bazı Uygulamaları". *Uluslararası Hz. Ömer Sempozyumu*. ed. Ali Aksu. 3/145-172. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Matbaası, 2018.
- Erturhan, Sabri. *İslam Ceza Hukuku Etrafındaki Tartışmalar*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2008.
- Eşit, Davut. "Hadd ve Ta'zîr Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası". *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 (2019), 194-210.
- Ferrâ, Ebû Ya'lâ Muhammed b. el-Hüseyn b. Muhammed b. Halef. *el-Ahkâmü's-sultaniyye*. thk. Muhammed Hâmid el-Fakî. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2000.
- Habergetiren, Ömer Faruk. "Şeyhülislam İbn Kemal'in İçki Konusundaki Üç Risalesi". *Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*. ed. Ali Açık vd. 3/159-169. Ankara: Salmat Basım Yayıncılık, 2015.
- Halebî, Ebû Abdillâh İzzüddîn Muhammed b. Alî b. İbrâhîm b. Şeddâd el-Ensârî. *Târîhu'l-Meliki'z-Zâhir*. Beyrut: yy., 1403.
- Halebî, İbrahim b. Muhammed b. İbrahim. *Mülteka'l-Ebhur*. thk. Vehbî Süleyman el-Ulbânî. by.: yy., 1406.
- Harrânî, Ebu'l-'Abbâs Takıyyuddîn Ahmed b. 'Abdilhalîm. *el-Fetâva'l-kubrâ li'bni Teymiyye*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1987.
- Irak Cumhurbaşkanlığı. *111 sayılı Ceza Kanunu* 386, 387, 388 (1969). <https://www.rwi.uzh.ch/dam/jcr:00000000-0c03-6a0c-ffff-ffff96be3560/penalcode1969.pdf>
- İbn Âşûr, Muhammed et-Tâhir. *Makâsidü's-Şerî'ati'l-İslâmiyye*. Tunus: yy., 1978.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân el-Bustî. *el-İhsân fî takrîbi Şahîhi İbn Hibbân*. thk. Şu'ayb el-Arnâvût. Beyrut: Muesssetu'r-Risâle, 1988.
- İbn Kemâl, Şemseddin Ahmed b. Süleyman. "fî Tafsîli hurmeti'l-hamr". *Resâili İbn Kemâl*. 1/335-353. İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316.
- İbn Kemâl, Şemseddin Ahmed b. Süleyman. "Haddi'l-hamr". *Resâili İbn Kemâl*. nşr. Ahmed Cevdet. İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316.
- İbn Kemâl, Şemseddin Ahmed b. Süleyman. "Ta'lîmi'l-emr fî tahrîmi'l-hamr". *Resâili İbn Kemâl*. nşr. Ahmed Cevdet. İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316.

- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâilî el-Makdisî. *el-Muğnî*. thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî - Abdülfettah Muhammed el-Hulv. Riyad: Dâru Âlemü'l-kütüb, 1417.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid. *Sünenü İbn Mâce*. Dimaşk: Muesssetu'r-Risâle, 2009.
- İbn Rüşd [el-Hafid], Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kurtûbî. *Bidâyetü'l-muctehid ve nihâyetü'l-muktesid*. Beyrut: Muesssetu'r-Risâle, 2010.
- İbn Rüşd [el-Hafid], Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kurtûbî. *el-Beyân ve't-tahsîl*. thk. Muhammed Hâcî. Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1988.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî. *Menâkıbü Ömer*. thk. Zeyneb İbrahim. Beyrut: yy., 1980.
- İmamoğlu, Ş. Özge. *AB Üyesi Ülkerlerde Alkollü İçkiler Sektörüne İlişkin Bazı Düzenlemeler*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, 2011.
- İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil. çev. Bilgin AYDIN - Ekrem TAK. İstanbul: İSAM Yayınları, 2008.
- Johnson, Felix. *Svensk alkoholpolitik och EU - en undersökning av Sveriges och EU:s alkoholpolitik [İsveç ve Avrupa Birliğinin Alkol Politikası]*. Sverige: Lunds Universitet, Rättsvetenskaplig Uppsats, 2014.
- Karaman, Hayrettin. *İslam Hukuk Tarihi*. İstanbul: Nesil Yayınları, 1989.
- Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekir b. Mesûd. *Bedâi'u's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l Arabiyye, 1394.
- Kılıç, Sami. *İlâhi Dinlerde Yiyecek ve İçecekler*. Ankara: Sarkaç Yayınları, 2011.
- Koç, Mehmet. "Osmanlı Ceza Hukukunda Sarhoşluk Veren İçecekleri İçme Suçu ve Cezaları". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 19/2 (2019), 739-757.
- Koç, Mehmet. *Osmanlı Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları*. Konya: Aybil Yayınevi, 2017.
- Kyvig, David E. (ed.). *Law, alcohol, and order: perspectives on national prohibition*. Connecticut: Greenwood Press, 1985.
- Makrîzî, Ebû Muhammed (Ebü'l-Abbâs) Takıyyüddîn Ahmed b. Alî b. Abdilkâdir b. Muhammed. *es-Sülûk li-ma'rifeti düveli'l-mülûk*. nşr. Muhammed Mustafa Ziyade. Kahire: yy., 1973.

- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed. *Te'vîlâtü ehli's-sünne*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-İlmiyye, 1426.
- Mâverdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed. *el-Ahkâmu's-sultaniyye ve'l-velâyetu'd-dîniyye*. Beyrut: Şirketü Dâri'l-Erkâm, ty.
- Merğînânî, Ebû'l-Hasan Burhânüddîn Ali b.Ebî Bekr b. Abdilcelil. *el-Hidâye şerhu Bidâyeti'l-mübtedî*. thk. Muhammed Adnan. Beyrut: Şirketü Dâru'l Erkam, ty.
- Muhammed, Ebû Süleyman Hamd b. *Meâlimü's-sünen*. Beyrut: yy., 1981.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî. "Hudûd". *el-Câmi'u's-sahîh*. Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, ty.
- Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb. "Hudûd". *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Abdülgaffar Süleyman Bündârî-Seyyid Kevserî Hasan. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1411.
- Nesâî, Ebû 'Abdirrahmân Şu'ayb. *Sunen*. thk. 'Abdulfettâh Ebû Gudde. Haleb: Matbu'âti'l-İslâmiyye, 1986.
- Nesefî, Ebû Hafs Necmeddin Ömer b. Muhammed. *et-Teyisîr fi't-tefsîr*. 15 Cilt. İstanbul: Dâru'l-lubâb, 1440.
- Nesefî, Necmüddîn Ömer b. Muhammed b. Ahmed. *Tilbetu't-Talebe fi'l-İstilâhâti'l-Fikhiyye*. Beyrut: Dâru'n-Nefâis, 3. Basım, 1436.
- Özturan, Gürkan. "Alkol Yasaklarına İsveç Bakışı". *Bianet Bağımsız İletişim Ağı*. Erişim 23 Şubat 2021. <https://m.bianet.org/bianet/yasam/149779-alkol-yasaklarina-isvec-bakisi>
- Pekcan, Ali. *İslam Hukuk Felsefesinde Makâsîdü's-Şeria'*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017.
- Râzî, Muhammed b. Ömer b. Hüseyin b. Fahreddin. *Mefâtihu'l-gayb*. Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, 1420.
- Remlî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Hamza el-Ensârî. *Nihayetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-Minhâc*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1424.
- Serahsî, Muhammed b. Ebû Sehl. *el-Mebsût*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1413.
- Serahsî, Şemsü'l-Eimme Ebû Sehl Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed. *el-Mebsût*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ty.
- Sıddıkî, Abdurrahîm. *el-Cerîme ve'l-ukûbe fi's-şeriatil İslâmiyye*. Kahire: Mektebetü'n-Nahda, 1408.
- Skilnik, Bob. *Beer: A History of Brewing in Chicago*. New Jersey: Barricade Books, 2006.

- Sprit & Vinleverantörsföreningen. *En samtida och hållbar alkoholpolitik för Sverige [İsveç'in Çağdaş Ve Sürdürülebilir Alkol Politikası]* (2018).
- Şâfî, Muhammed b. İdris. *el-Umm*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ty.
- Şa'râvî, Muhammed Mutevellî. *Tefsîru'l-Kur'ân*. Kahire: Mecme'u'l-Buhûsi'l-İslâmiyye, 1418.
- Şâtübî, Ebû İshâk İbrâhîm b. Mûsâ. *el-Muvâfakât*. thk. Ebû Ubeyde Meşhur b. Hasen. Huber: Dâru İbni Affân, 1997.
- Şehristânî, Ebu'l-Feth Muhammed b. Abdülkerim. *el-Milel ve'n-nihal*. thk. Emir Ali Mehnâ - Hasan Faur. Beyrut, 1998.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali Muhammed eş-. *Neylü'l-evtâr min esrâri Münteka'l-ahbâr*. thk. Ahmed Muhammed Seyyid. Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 2005.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali Muhammed. *Neylü'l-evtâr min esrâri Münteka'l-ahbâr*. thk. Ahmed Muhammed Seyyid. Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 2005.
- Şeyhülislam Feyzullah Efendi. *Fetâvâ-yı Feyziye*. çev. Süleyman Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2009.
- Şirbînî, Şemsüddîn Muhammed b. el-Hatîb. *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meânî elfâzi'l-Minhâc*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1418.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Câmi'u'l-Beyân 'an te'vil-i ayi'l-Kur'an*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 4. Basım, 2005.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Tarihu't-Taberî/Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, 2001.
- Taştanova, Ayzada. *İslam Ceza Hukukunda İçki İçme ve Sarhoşluk Haddi (Haddü's-Şürb ve Haddü's-Sükr) Ayırımı ve Hukuki Sonuçları*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî. "Hudûd". *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Ahmed Muhammed Şakir. Kahire: Mektebetü Mustafa Albani, 2. Basım, 1398.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî et-. *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Ahmed Muhammed Şakir. Kahire: Mektebetü Mustafa Albani, 2. Basım, 1398.
- Udeh, Abdulkâdir. *et-Teşrîu'l-cinâiyyi'l-İslâmi mukârinen bi'l-kânûni'l-vad'î*. Beyrut: Mektebetü Dâru't-Türâs, 1426.
- Uppsala Universitet. "Framtidens alkoholpolitik-behövs speciella försäljningsställen? [Geleceğin Alkol Politikası-Özel Satış Noktalarına

- İhtiyaç Var mı?]. Erişim 23 Şubat 2021.
<https://www.youtube.com/watch?v=klj67TUJv78&feature=youtu.be>
- Yargı, Mehmet Ali. *Suudi Arabistan'ın Yargı Sistemi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2014.
- Yıldırım, Mustafa. "İslam Hukukunda İçki İçme Suçu ve Cezası". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/14 (2001), 31-52.
- Yiğit, Yaşar. *İslam Ceza Hukuku*. Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık, 2012.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmud b. Ömer. *el-Keşşâf an hakâiki gavâmidi't-tenzîl*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, 1407.
- "Cinâyet". *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*. 16/59-63. Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1409.
- El-Mebâdiü ve'l-karârât es-Sâdira mine'l-Hey'eti'l-Kadâiyyeti'l-Ûlâ ve'l-Hey'eti'd-Dâime ve'l-Âmme bi Meclisi'l-Kadâi'l-A'lâ ve'l-Mahkemeti'l-Ulyâ min'l-Âm 1391 ilâ 1437*. Riyad: Suudi Arabistan Krallığı Adalet Bakanlığı, 1. bs., 1438.
- "Eşribe". *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*. 5/11-30. Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1406.
- Mecmûatü'l-ahkâmi'l-kadâiyye*. 36 Cilt. Riyad: Suudi Arabistan Krallığı Adalet Bakanlığı, 1436.
- "Mevsû'atü'l-kanûni'l-mısırî". 23 Şubat 2021.
<http://mohamedbamby.blogspot.com/2013/06/63-1976.html>
- Nizâmü mukâfhati'l-muhaddirât ve'l-müessirâti'l-akliyye, Nizâmü mukâfhati'l-muhaddirât ve'l-müessirâti'l-akliyye. (1426).
- "Sekr". *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*. 25/90-104. Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1412.
- "Ta'zîr". *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*. 12/254-287. Kuveyt: Vizâretü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1408.

PROHIBITION OF ALCOHOL IN THE CONTEXT OF PUBLIC BENEFIT IN THE MUSLIM AND THE WESTERN WORLDS: A COMPARATIVE STUDY*

 Nasi ASLAN^a

 Fatma ÜNSAL^b

Extended Abstract

Drinking wine is mentioned in the Holy Quran as a crime and a sin and it is strictly prohibited. In this respect, it is one of the hudud crimes, but since the penalty for it is not specified in the Quran, there is no certainty in terms of the hadd penalty.

Since there is no Āyah in the Quran regarding the punishment of drinking or khamr (intoxication), it is the hadiths that constitute the primary basis of the punishment of alcoholism and khamr. Reportedly, the punishment during the time of the Prophet (PBUH) for this crime was flogging and it was administered by using palm branches, shoes, hands, clothes, etc. However, an exact amount was not prescribed by the Prophet (PBUH). It is stated in the sources that the number is around forty. It is also true that there have been instances the Prophet (PBUH) did not punish someone for khamr.

Although the prohibition of drinking alcohol in Islamic law seems to be concerned only with preventing drunkenness, it is really based on a greater issue such as protecting the mind. The wise Allah almighty, observe the interests of his servants in his shar'i decrees. As a matter of fact, the basic principles of the protection of religion, life, property, mind, and generation known as maqasid al-sharī'a constitute the basis of public interest as a common value in law. In the event that the prohibition of alcoholic beverages and the religious and moral sanctions imposed for those who violate this prohibition are insufficient and the violations reach the extent of harming the

* This work has been supported by Research Fund of Çukurova University. Project Number: SYL2018-10344.

^a Prof., Çukurova University, nasiaslan@cu.edu.tr

^b Lecturer, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, fatimaunsal@nevsehir.edu.tr

public order, some legal sanctions that the legislature deems appropriate may be imposed. Indeed, the fact that people were administered different punishments for khamr during the time of the Prophet (PBUH) and Abu Bakr (RA) also allows such regulations to be made.

In fact, khamr or drunkenness is haram not only in the religion of Islam but also in other religions as well. According to fuqaha, the consumption of alcohol by non-Muslim citizens (dhimmi) is permissible and not considered a crime. However, it is a different story when it comes to a point that this person disturbs the public order. According to some Islamic scholars, those who get drunk among non-Muslims should also be punished. This punishment, again, is not for drinking but for being drunk and it is for the public benefit. Because drunkenness is not welcome in any religion. As a matter of fact, such a general acceptance results in more applicable and universal results in the context of public law from a practical point of view.

Although this study is based on Islamic law, the inclusion of prohibition in a non-Muslim society (for example, the practice in Sweden) in the research is based on a common denominator such as the public interest pursued in law. On one side, there is a prohibition based on the revelation that determines something to be haram, and on the other side, in a secular society, there are reservations about alcoholic beverages and restrictions that amount to a ban. In this case, the shared wisdom of sensible people, albeit secular, coincides with the provisions based on revelation in the determination of legal rules. In this context, can there be original examples that the mind can recognize something as good or bad without revelation and that the Mu'tazila and Maturidi understanding can be practical? Or, can the aims pursued under the normative provisions be universal? Answers to these questions are also sought in this specific study.

The prohibition of alcohol in Islam is based on the principle of protection of the mind, which is one of the basic principles of the protection of religion, life, property, mind, and generation, known as the maqasid al-sharī'a. These five principles also constitute the basis of the public good as a common value in law. Although there is a general tendency in fiqh that the punishment to be administered to a drinker in the tradition is a hadd punishment, the number of scholars who think that this is a ta'zir punishment is also substantial. As a matter of fact, the different practices that emerged in the historical process, especially in the Rashidun period, were manifested in the direction of the view that this was a ta'zir punishment. The fact that Ibn Kemal stated a "confusion in administrators" regarding the punishment to be imposed on

drinkers in Ottoman law, and that the overwhelming majority of the examples were ta'zir punishments supports this view. Furthermore, the recent development of a policy of imprisonment regarding the punishments prescribed to drinkers in some Islamic countries puts forward the view that this is considered as a ta'zir punishment.

Both the records of the Islamic judicial history of different punishments against those who drink and get drunk and the fact that some modern Islamic countries, whose examples are mentioned above, impose this punishment in different ways in terms of form and application, suggest that this is a ta'zir punishment, that is, its interpretation and ijihad is in line with the public interest.

In both respects, the issue converges at one certain point. That is: The reason why the punishment to be prescribed for drinking alcohol is considered as a hadd punishment is that, consequently, the hudud is within the rights of Allah and it is on the axis of public interest since it concerns public law. On the other hand, if it is considered to be a ta'zir punishment, the competent state body has a wider authority in the legal regulations to be made by considering the public interest.

Drinking alcohol is prohibited in the Quran gradually -in four stages- and it can be seen that the prohibition is based on a rational ground/justification, especially considering the benefit-harm balance. With the statement of the Prophet (PBUH) "Alcohol is the mother of all evil!", it is emphasized that its harm is universal. The fact that alcoholism is considered harmful in all cultures is proof of a common recognition of this fact. For this reason, it is not right to look for a religious argument under the regulations to be made on the subject today. It is an undeniable fact that common sense coincides with the declaration of revelation at the point of protecting the public interest. As a matter of fact, the arrangements made on the Swedish example presented in the research confirm this point.

Keywords: Islamic Law, Alcohol Prohibition, Hadd, Ta'zir, Public Benefit.

